

पनिका

कविता:—

धर्म-कर्म—'मनू' ४६
वनेनु—श्री भक्तलाल अमाल ५६
जि थ:के—श्री विरञ्जीलाल राजभण्डारी...	५८
छु याय् !—श्री हेमराज ५६
गनी....पुष्प श्व—श्री कृष्णराज ६७

कहानी:—

मैंक:चा—श्री अशोक ६०
अजिया हू—कुमारी प्रमिला ६६

निबन्ध:—

धर्म व साहित्य—श्री रत्नध्वज जोशी ५०
यात्री—श्री जेरो कुमार ५३
साहित्ये आलोचकया स्थान—श्री माधवलाल	
कर्मचार्य	५५

कुल धर्म व बौद्ध—श्री लालधन शाक्य	५८
विज्ञान, साहित्य व भाषा—श्री ए० जे०	
लारेन्स ६४

धर्म:—

नांया महत्व—अ० श्री सूर्यलाल ५७
झीके दुने सुं आत्मा मदु - अ० श्री दानमुनि	६१

मचाखाचा:—

ठीक हे यात (बाखं)—अ० कमलमान ६८
चिकु वल (कविता)—कुमारी धनलक्ष्मी ६२

उगुं थुंगु:—

गय्थे मस्यु—श्री प्रेमबहादुर कंसकार ५१
प्रार्थना—श्री एम० पी० प्रधान ६३
सम्पादकयात पौ ६६
सम्पादकीय, समाचार, इत्यादि

न्यास:-लिस:

१

विद्यार्थीनी—स्कूलया लुखाय् दना: जिपिं द्वाहाँ-प्याहाँ ज्वीगु आमालि मिखां स्वया-
च्वनीपिं, हानं ल्याहाँ वनेबले खोसिं रुवा: ज्याना: ल्यूल्यू वइपिं आपालं पढात दु । अथे च्वनेमते,
वयमते धका: गुलि विन्ति यायधुन, पुच्छे हे या:गु मखु । छु या:सा जी ?

मास्टर साहेब—'लातको मान्छे बातले बुझ्दैन' थुलमखुला ? पर्सि-मोलं भुगूभुगु
नक्केगु का । मखुसा, स्वोपित बांलाक रुवा: उला: न्होने थ्यंक वना: क्यनेगु, अले ल्यूल्यू
वोपिनि ल्यूल्यू वनेगु ।

२

शिष्य—'घलमल बुद्धि सिके विचार' धा:गु भचा मथुल । छको थ्वीकाबियादिसं रे ।

गुरु—न्यापुइ मैकी दायाच्वंगु दु ज्वी अकिं मथूगु का । प्वाथंनसि पण्डित जुयावइपिं,
भुयू ग्वाय्या अभिमान याइपिं, ऐला-थ्वं त्वंत्वं, भ्वे ननं स्वा:स्वाकं स्वगे वनीपिं, गुन्डू आचार्य,
सिनामुनि विशारद पदवि दुपिं महामहोपाध्यायतेगु बुद्धि व विचारयात 'घलमल बुद्धि, सिके विचार'
धा:गु का मिल ला ?

धर्मद्वय

स्वहापासा

“भासये जोतये धम्मं”

१०००

सम्पादकः—भिक्षु महानाम “कोविद”

वर्ष ३

कालिम्पोंग

पौष विक्रम संवत् २००६
जनवरी ईस्वी संवत् १९५०

अंक ३

धर्म-कर्म

‘मनू’

पाठ-पूजा याय् धकाः जा मवना गबलें देगले,
पाप च्वीकाछे धकाः नं मो मल्हुया गङ्गाजले ।
तथागतया शरण मवना वास सुखावति लाय् धकाः,
कामना भ्या हे मयाना च्वने इन्द्रासने धकाः ।
स्वर्ग गन खः, नर्क गन खः, सृष्टिकर्ता सु जिं मस्यू,
कर्तव्य याय्माःगु जक मस्यू, उगुं थुगुं जिं छुं मस्यू ।
मानव जुयाः जन्म काय्धुन, मानवता जिगु धर्म खः,
सद्भावना तयाः नुगले सेवा-व्रत जिगु कर्म खः ।

धर्म व साहित्य

श्री रत्नध्वज जोशी

धर्म गुगुं ज्या याय्यागु दंग विशेष मखु, मनयागु—मानव मनयागु—दकसिवे पवित्रगु भाव हे धर्म खः । तर लोके स्वत धाःसा संसारया प्रायः हरएक धर्मानुयायीपिसं पद्धति—थःथःगु पद्धति—विशेषयात हे धर्म खनाचवन । थ्व हे थःथःगु पद्धतिविशेषयागु दुराग्रहं यानाः गुलिखे मानवं मानवया हे उपरे राक्षसयागु व्यवहारनं याय्धुंकल, गथे भारते औरंगजेबं । ता मदुनिगु हिन्दू मुसमांया घोर ल्वापुनं थ्व हे आग्रह विशेषयागु परिणाम खः । यदि थौं तक नं प्रत्येक धर्मया अनुयायीतेके थःथःगु पद्धति विशेषया आग्रह मदुगु जूसा संसारया लगभग दुइ अरब मनू धर्मया नामं थोगू मछि थो थो जुयाः अवश्य चवनीमखु; हिन्दूस्तान वा पाकिस्तानया नामं भारत विभाजन जुइगु ला संभव हे मदु ।

सनातनीं पूर्व स्वयाः उपासना याय्गुली धर्म खंसा इस्लामीं (मक्काया पूर्वे चर्चि) पश्चिम स्वयगुली थःगु धर्म खन । बुद्धिष्टं अष्टमीयात अवसं चवनेगु दिन खंसा तान्त्रिकं भगवतीया तिथि धकाः ला नय्गुली भिं खन । इसाईतसें फाया ला नय्गुली भिं खंसा इस्लामीं फायात थोगु तक हे नं मभिं खन । मिल्टनं मूर्ति—पूजकतेगु निन्दा याय्गुली आत्मा संतोष ताःसा हिन्दूत मूर्ति पूजा याय्गुली हे दंग जुयाचवन । थथे हे यहूदी, कैथोलिक, कवीर पन्थी, वैष्णव, उदासी सकसियां थःथःगु छगू-छगू अलग-अलग पद्धति दु । तर सकसिगुं धर्मग्रन्थयात पुइकाः सार मालास्वत धाःसा धर्मया लक्षण वहे परोपकार व पापया लक्षण परपीडा सिवाय मेगु छुं पिहाँ वइमखु । परन्तु थःथःगु पद्धति विशेषया उपरे

संस्कारया रूपं दयाच्वंगु ममता व आत्मा सन्माने आघात जुइगु भयं यानाः थःगु पद्धति तोताः मेहसियागु पद्धति स्वीकार याय्गु उदारता सुनानं क्यनेमछाः ।

तर मानव मानवे गुगु नैसर्गिक समानता दु व गुगुं धर्मया नामं नं ह्युयां ह्युइफइगु वस्तु मखु । थुगु प्राकृतिक समानतायात मुख्य मानेयानाः विश्व-मानव-सम्मेलन याकेगु ज्या साहित्यं यात, यानावं च्वन, याइनं तिनि । धर्म थःगु रक्षा व बृद्धिया लागि प्रायः सदानं धयाथे तरवारया भय व अर्थया लोभनं क्यनावयाच्वंगु दु । तर साहित्यं थःगु जन्म कालंनिसें थौं तक नं थ्व हे कलम छुपुयागु सिवाय मेपिनिगु भर गुबलें मकाः । धर्म सदां धयाथे प्रभुवाक्यया व्यवहार यानाः प्रभुत्व बृद्धिया इच्छा तयावयाचवन, तर साहित्यं प्रियवाक्ययात गुबलें मतोतु । वं आत्मा प्रकाशयात हे थःगु लक्ष्य खन । उके छद्म नित्य बेद पाठीं कुरान अथवा बाइबल ब्वनेत मखो, मज्यू मन मदु, मलाः धाल धाःसां तबि यदि वं साहित्ययागु भतीचाजक नं रस थूह खःसा शेक्सपियर, खलील जिब्रान, गोर्की आदिपिनिगु सरस रचना ब्वनेत व गुबलें निरुत्सुक जुइमखु । थौं तक गुगुं धर्मया अनुयायीनं मेपिनिगु धर्मया टीकाटीप्पणी याय्गुलो व थःगु धर्मया प्रशंसा याय्गुली लिखोगु दइमखु । तर साहित्यया दृष्टिं थुलीपो तद्दंगु दोष मेगु शायद दइ हे मखु । रूससा गोर्की, चेखव, टालसटाय; फ्रान्सया मोँपासा, ह्यूगो; प्रेट बृटेनया शेक्सपियर, मिल्टन, बर्नाडि शा; जर्मनीया गेटे; इटालीया क्रोसे; भारतया कालिदास, रवीन्द्र आदि सक-

सियां रचनायात वहे छगू निर्मल मनं मव्व-
नीपि साहित्य प्रेमीत संसारे शायद हे सुं दइ ।

अतएव भिन्नभिन्न धर्मानुयायीपिनिगु सह-
योगया आशा याइगु गुगुं पत्रं नं थउंकेनेया
काले छगू धर्म विशेषयात हे जक प्राधान्य
बीगु ठीक मजू ।

धर्म मिः खसा साहित्य लः खः । धर्म

थःगु तेजया बलं सकसितं वशे कायगुजक
स्वयाच्चन, तर साहित्यं थःगु सुशीतलताया
प्रभावं विश्व वशे कया हे च्वन । मिया सेवन
झीसं वयात मध्युसे यानाच्चना, तर लखं मध्युगु
दुनेपिनेयागु झीगु गुगुं अंग दइमखु । थ्वहे
धर्मया उपरे साहित्यया, मियाउपरे लःया विजय
खः । अस्तु

गर्थे मस्यु

१

दिकदाक्क चाल । उकुस-मुकुस धाल ।
गन वने, गन च्वने जुल । छु याय, गुगु याय
जुल । यानायानार्थे मज्यू । छुं तंगुर्थे, छुं मदुगुर्थे
जुयाः तुगःजक खुलखुल मिन ।

हुईहुई फय् वयाच्चन । आक्से छचाखेरं
सुपाचं तोपुयाच्चन । फुतिफाति वानं वयाच्चन ।
जि एकसुरे वनाच्चना ।

गुंक्वे । सुनसान, निर्जन । ट्वांटि, व्याञ्चा
व सिनाज्याकीजक हालाच्चंगु । ख्यार, दुर,
किह्ल—मदिक्क ।

गुंच्चे मिसा छम्हेस्यां मे हाःगु तायदत ।
झसङ्ग वन—न्हालंचार्थे । मे हाःम्ह खनेमदु ।
मेया गेरानं छुटेमजू । सः तायदु । लय् सीदु ।
बस् ।

तायदत्तले न्यना—खूव ध्यान बियाः,
एकाग्र चित्त जुयाः । न्यन्यं बड़ा आनन्द लगे-
जुल । एक तमासगु स्फूर्ति वल । दिकदाक्क
फुक्क चफुनाः वांछुयार्थे जुल ।

बिस्तार-बिस्तारं सः चिस्सः जुयाः ताय-
मदयावन । वर्डस्वर्थ छन्हु पहाड़े चोःहूवंबले

श्री प्रेमबहादुर कंसकार

स्कटिस मिसा छम्हेस्यां हालाच्चंगु मे न्यनाः
थाःगु मथूमां छयनं हे मुग्ध जूथे मुग्ध जुयाः
वया ।

न्हिन्हि न्यनेमास्तेवल । न्हिन्हि वनेगु ।
न्यनेगु । वयगु । व मे हे जिगु जीवन ला
धयार्थे जुल ।

छन्हु मे न्यनाच्चना । सः थिनावल ।
झनझन थिनावल । मे हाःम्ह मिसा खनेदत ।
न्हापा किपालुर्थे जक । बिस्तार-बिस्तारं समस्त
साकार स्वरूप हे । अले जिगु न्होने हे थ्यन ।
हाहां वल, हाहां वन—थःगु लै लिनाः,
घाय् जाय्कदुगु डोक क्वबुयाः ।

ख्वाः खसेंनिसें हाकनं दिकक लगेजुल ।
हाकनं अशान्ति दुःख वीगु थालेयात ।

गर्थे मस्यु ।

२

आगरा वना । ताजमहल स्वया । शाह-
जहाँयागु खबि मखं । मुमताजमहलयागु रूप
मखं । बाँःलासेच्चंगु छेँचा छखा दु, बस् ।
न्हूपुखुसिथे च्वनाः च्वे आकाशे सुपाँय् न्हाःगु
लःया दुने स्वयाच्चनेथे आकर्षित मजू । मन
मुग्ध मजू ।

लैला-मजनूं, शीरी-फरहाद, यूसुफ-
जुलेखा, रोमियो-जुलियटयागु किस्सा ब्वना ।
खुबि प्याहाँ मवो । भ्या हे मवो । फ्रजूले
जिन्दगी बरबाद याःपि धकाः पात्र-पात्रिका खनाः
घृणा जुल । न्हूपुख्या सिथे च्वनाः सुद्यो च्वे
आकाशे सुपाँय्यात ह्याउँक, म्हास्सुक, तैक,
हाक्कुक रङ्गं छिनाः गुंया ल्यूने बुलुंहुँ लुकुबिना-
वंगु लःया दुने स्वयाच्चवनेधें आकर्षित मजू ।
मन मुग्ध मजू ।

न्हूपुख्या सिथे च्वनाः च्वे आकाशे
तिमिला जाँः थिनाच्चंगु स्वयाः आकर्षित जुया-
च्चनागु । आनन्द विभोर जुयाच्चनागु । हाक्कुसे
च्चंगु सुपाँय् छक्क वयाः तिमिलाद्योयात तोपुया-
बिल ।

खुबि छफुति तिकिनन । शान्त, स्थिर
लखे हलचल मचेजुल । न्हापां भचा । अनंलि
आपाः । पुखू छगुलि हे ढाकेजुल ।

सुन्दरीजले वनाः झरना हरं न्हिलाः
क्वाहाँ वयाच्चंगु स्वया । जगन्नाथे वनाः किसि-
दंबो धुंकयाः प्याखं हुहुँ सिथे च्वेच्वेथ्यंक वया-
च्चंगु स्वया । हिमालये वनाः किन्चिन्जङ्गा हर्षाश्रु
पिकाकां थस्वयाच्चंगु स्वया । डाइमन्ड हार्बरे
वनाः हुगली न्यासिचाचां समुद्रे वनाच्चंगु स्वया ।
अन हे ज्वारभाटा लिमला-फमला मुनुमुनु हालाः
थाहाँ वनाच्चंगु स्वया ।

लला-मजनूं, शीरी-फरहाद, यूसुफ-
जुलेखा, रोमियो-जुलियटयागु किस्सा पाथ्याथ्यां
ताजमहल चाःहिला च्वना । आकर्षित जु ।
मन मुग्ध जू ।

गय्थें मस्यु ।

झसङ्ग वन । झसुका वल । म्ह चिचि
धाल । चःति नाःनाः वल ।

शुद्ध बाचा ई । खिचां ह्याउँह्याउँ उयाच्चन ।
धोँ तिहूतिहू हालाच्चन । गबलें-गबलें आक्से
भारं वनीगु, झाले मिल वनीगु । खने छुं
महु । खिमला ।

हुंकन ह्याउँक राँका वयक हानाहाना
मि छयाच्चन । मिया नापनापं कुँत्यानं हाक्कुसे
च्चंक थाहाँ वनाच्चन ।

मि स्वस्वं मियात हे लक्ष्य यानाः जि
वनाच्चना । खुसिया सिथंसिथं, बुँया यामंयामं ।
लिफ्फ-न्हाफ मस्वस्से । तप्यंक । याकःचा ।

गुँया कापी । खुसिया धिके । सी उना-
तल । हुईहुई फय् वयाच्चन । गुं लः क्वाहाँ
वयाः भराय्गोगु लोँहते हानाः ध्वानानाना सः
वयाच्चन ।

लोँहते दथ्वीमुथ्यी लाक्क मिसा छम्ह
फेतुनाच्चन । मुलःसुलःदंगु सं फँःफँः तयाः ।
छपा तुति इवलंकाः, छपा तुति कय्कुंकाः ।
कय्कुंगु तुतिया पुली छ्यँ दिकाः । निस्तब्ध,
निश्चल, शान्त, स्थिर ।

तीजक वना । तीजक वया । लुखाय्
थ्यकाः लिफ स्वयां ल्यूनेसं व ।

न्हाबले न्हात्थाय् वंसां ल्यूल्यू-ल्यूल्यू
वयाच्चनीगु ।

गय्थें मस्यु ।

+ + + +

यात्री

श्री जेरो कुमार

अन्धकार वन । सुवर्ण प्रकाश वल । आकाशे तारागण व तिमिलायागु जः मलिन जुजुवन । सुवर्ण प्रकाश पिकयाः, नव प्रभात च्वनाः सूर्य नीरायण उदयाचल पर्वतं थाहाँ बिज्यात । तरुण यात्री वाथाइथि दन । प्यखें मधुर प्रकाश वयाच्वंगु खन । खुशीसाथ वं न्हूगु प्रकाशयात स्वागत यात । स्फूर्ति व हिम्मत तथाः व थःगु जीवन यात्राया निंति तत्पर जुल । संसारया सौन्दर्य स्वयत, जीवनयागु सुखयागु स्वाद कायत व बडा उत्सुक जुल ।

यात्री शुरु जुल । व प्यखेरं स्वस्ववन । युवावस्थायागु हि वयागु नसा-नसापत्ति जाया-च्वन । संसार बडा मनोहर तथा बांला ताल । झङ्कः-पलित थःथःगु मे हालः खेँथुखें व्वया-जुल । जगत प्रकाशी सृष्टीनं मधुर ताप पिकया-हल । स्वोस्वोथाय् बांला ताल । अले वं वं थये मत्ती तल, “जीवन ! अहा ! गुलि यइपुसे च्वंगु ! थ्व मानव जीवनथें रसं युक्तगु व अति यइपुसे च्वंगु जगते मेगु छु दर्ई ?” भचा तापाकं च्वापुयागु पर्वतनं वं खन । अनेक-अनेक रङ्गं सुशोभित जुयाच्वंगु स्वांयागु ह्वालाह्वाला नस्वागु वासं वयागु न्हाय् अले मस्तकयात पवित्र यात । सागर व समुद्रयागु घननन शब्दनं वं ताल ।

वयागु मिखायात आनन्द बीगु मेगु न्हून्हूगु चीजबीजयागु आशा यायां यात्री न्होने बदेजुजुवन । वं थाय्थासेयापि, अनेक-अनेक जातियापि मनूत नापलात । वं अमिगु रीति-रिवाज व जिन्दगीयागु लेंपुतनं स्यनाकाल । अले वं जीवनयात छगू समस्या समझेजुल । समस्या हल यायत व खूब उत्सुक जुल । फुकं स्वस्वं, न्यन्यं विचार यायां वन । आखिरे व संसारयागु

अन्यागु भागे नं ध्यान गन कि वं पीडितं जुयाच्वंपि मनूतनं खन । खनेसाथ वं हरेस नल । बलचाय् च्वनाः, नयमखनाः सीथेंच्वंपि मनूत वं खन; छजु तीमखनाः, चिकुं पुनाः, थरथर खानाः, स्यूस्यू हालः बाम्हसी-बाम्हम्वा जुया-च्वंपिनं वयागु हे दृष्टि खन । हाकनं ततःखागु, बांवांलागु छेंः च्वनाः, प्यारिसयागु रवाफ यानाः मस्त जुयाच्वंपिनं वं खन । अमिगु सुख-दुःख फुकं खन, अले थःथम्हंतुं दुःखित जुल; अले थ्व चीत्कार पिकाल, “हाय मानव ! हाय मान-वता ! थपाय्चकं बांलागु संसारे, थपाय्चकं तःधंगु जीवने नं थुन्यागु सुख, थुन्यागु दुःख !” जीवनयागु सुखनं वं खन, साथसाथे दुःखनं, पीडानं । वयागु ज्वलन्त आशा फुक निरास जुयावन, न्हिले-वोगु खाः ख्यूंसे च्वनावन । वयागु आनन्द तीक्ष्णताय् परिवर्तन जुल, सन्तोष असन्तोषे, शान्ति जलने । अयजूसां तबि व वनातुंच्वन ।

परन्तु, अफसोस ! अकस्मात् तूफान चलेजुल । तसकं फय् वल । न न्यात । प्यखेरं ख्यूंसे च्वनावल । सूर्ययागु प्रकाश बिलिन जुया-वन । इवाम् इवाम् वानं वल । बफुरा यात्रीयात वास छकू गनं मलुल । वनेतुंमाल । लेंनं तन । वं हौरान जुल । तुतिताति फुक पंम्हुइथें स्यात । यमपुरीया यात्रा यांनाच्वनागुथें जुल । थन्यागु अवस्थाय् वयात सुं सहाय मदु । वं बडो परिश्रमसाथ पलाः छिनातुंच्वने । परन्तु वयागु नियुक्त स्थान अर्थात् वयागु यात्राया अन्त गन, वं मसिल । अन्धकारं वयात तोपूवल ।

पथिकं हिम्मत मतोतू । वने धुंक्कगु फुक साहस मुनाः हाकनं व्वांवां वन । आशाया

विरुद्धे आशा यायां, निसहाय मनयात धैर्यं व्युद्युं
आकाशे च्वंगु सुपाँय ल्यूल्यू व्वांब्वां वन ।
थःगु ठिकाना लुमंकुलुमंकुं वन । तर आः ला
व तसकं हे थकित जुल । छपलाः हे छीमफुन ।

असमर्थ जुल । छगू तम्मागु सिमाया क्वे फेतुन ।
अनतिनिं वयात छुं आराम दत, शरण दत,
आश्रय दत ।
तर

नेपाल संवत् १०६६ कतिपुनो शुक्रवारखुनु उपासिकारामे स्थापना जूगु भगवान् बुद्धयागु निर्वाण मूर्ति ।

[मूर्ति साप . हे हथासं दयकूगु खाःवो । गुबलें मखंनिगु, गुबलें दयकेमनंनिगु मूर्ति
दयकेबीन्ह्यो कलाकारतेत कुशिनगरतक मूल मूर्ति छको कयनेछोगुसा असल ज्वीगु । कय्गु कूछि
ल्याः स्वतले मले कूछि हब्बाः । हानं खनेमात्रं तुं शोक चित्त ज्वीगु, कुशिनगरे वाहेक मेथाय
गनं आःतक खनेमदुनिगु निर्वाण मूर्तिया पलेसा हर्ष चित्त ज्वीगु व जागृति वइगु मूर्ति स्थापना
जूगु जूसा गुलि प्रशंसनीय ज्वीगु ! सिंहशय्या मृत्युशय्या मखु, श्व शीसं लोमंकेमज्यू ।

निर्वाण मूर्तिया ल्यूने मनूत याँ पोज बियाः झोझो दनाचवनेगुया सट्टा विरह याना
चवनेमाःथे च्वं]—सं०

साहित्ये आलोचकया स्थान

श्री माधवलाल कर्माचार्य

न्यायैर्न्यागु हे थज्वीमा, च्वजकच्वयगु भिन्नै हे, च्वयागु प्रकाश यायगु भिन्नै हे । प्रकाशित यायगुया मतलब हे लेखकया मेपिलिसे सम्बन्ध जरूर दु धयाःगु खः । गुगुकथं, गुलितक व छु सम्बन्ध धयागुजक मखु कि लेखकया यानागु ज्या अर्थात् बियागु सन्देश गुलितक साफल्य जुल अर्थात् स्वोपिसं, व्वंपिसं वयागु ज्यां गुलितक कस्ति मुंकाकाल धयागुनं खः । युगयात, जीवनयात छु, गथे, गुगु किसिमं प्रदान यात उकी हे लेखकया लेखयागु विशेषता च्वनी । सारांश छु धाःसा साहित्यया नं उद्देश्य दु, व जीवन स्वयगु छगू सुरचंजक मखु, जीवन न्हाकेगु छगू घःचाःनं खः । पाठक अथवा मानवसमूहयात लेखकं गन्यागु विचार बियाः जीवन न्हाकेगु स्वत—थकायगु वा क्वकायगु, याउँकेगु वा क्वतुंकेगु—ध्व फुकं साहित्ये हे च्वन ।

ख तु आदिनिसें मनूतेगु विचार व बुद्धि थःगु जीवन भिकेगुली हे जक खर्च जूगु खनेदु । सः—स्यू धायगु चलन जुयाच्चंगुनं वयात हे गुम्ह-सिनं वासःया गुणनं फुककं म्हस्यू, रोगनं म्हस्यू अझ गुम्हेसिनं भिनीगु, स्वस्थ्य ज्वीगु व स्फूर्ति दइगु 'टानिक' नं बीसः । अर्कि बाखं, कविता अथवा न्हागु हे जूसां व्वनी-न्यनीपिसं विचाः यानाः व्वनेगु व न्यनेगु यायगु तसकं हे ज्यू । थौतक या संसारया इतिहासे लेखकतसें थुगु हे कथं लेखत च्वयावोगु झीसं प्रत्यक्ष प्रमाण हे मानेयायमाः ।

खः, दिल बहलेयायगु दृष्टि नं साहित्ययात स्वयफु । छगू उद्देश्य ध्वनं खः । तर मचायक

न्हि छयातावीगु हे जक साहित्यया ताः मखु । ख्वोगु नुगः न्हीकेगु स्वया नं खववितंकेगु ज्या दयमाः । मखुसा, 'साहित्य-सङ्गीत-कला-विहीन साक्षात् पशु-पुच्छ-विषाण-हीन' छाय् धाई ? अथवा साहित्य धयागु मस्तिष्कया, नुगःयो नसा धाःगु जा खहेमखु धायमाली । सत्यं, शिवं, सुन्दरंया दृष्टि साहित्य परखेयायगु (जाँच यायगु) चलन पिहाँ वोगुनं शायद थुकि हे ज्वी । खनंखःगु, नत्र कल्पनावादीजक जुयानं लेखकतेसं न्हाय् तयाच्वनेफयमाःगु खः । यथार्थताया उलि सत्तिक वयाः खःगु, जूगु जीवनया गथः क्यनेत-स्वयमाःगु खंड हे मदयमाःगु । खः मुद्दा फैसला यायन्हो अथवा थःगु राय प्रकट यायन्हो न्याया-धीशं खःगु, जूगु खँनि यथार्थ न्होने तयमाः । अथे हे साहित्यनं युगया, देश-काल-परिस्थितिया छाप खः धकाः खाली न्हायकं हे जक जुया-च्वनी धयागु खँ मखु; थुगु बांला, थुगु वामला धकाः वं मिखायात जरूर सालाः क्यनेमाः । नत्रसाला, कविता धयागु हृदयया ध्वनि खः धकाः परिभाषा व्यूबले अवश्यनं भूल यातज्वीमाः कि साहित्य धयागु गुगुं काल-देश-परिस्थितिबश वोगु सुख वा दुःख हे जक खत; थुलि हे जक खः, मनूतेके दुगु विचार व बुद्धिया स्वरूप लें क्यनेगु अधिकार मदु । बाल्मीकि रामचन्द्रथेज्याम्ह आदर्श पात्रयागु गुणगान यानाः सारासिगु ध्यान उकी हे बलिछ कयंकाकाःबले पक्कानं भूल यातज्वीमाः ।

धाथे धायमाल धाःसा झीसं च्वयमाःगु खंड गनं जुल धाःसा झीसं यानागु अनुभव झीत योगु विचार सकसितं कनेमालाच्वनी, उकि सकसितं फायदा ज्वीगु झीसं खनाच्वनी । अथे-धकाः साहित्य प्रचार हे जक मखु ध्व पक्का खः,

तर प्रचारया पुट उकी जरूर दु । खः का मूल
भावना, मूल उद्देश्यजक साहित्य मखु; अर्नि,
उपदेश व शिक्षा हे जक साहित्यया सिद्धान्त खः
धयागु जूसा वयात अथे हे जक नामकरण छाया
मयात ? खं कनेगु तरकीबनं ला छुं खः । गथे
यानाः गुगु कथं कंसा सारासित हृदयङ्गम ज्वी,
स्वीकृत ज्वी धयागुनं ला छुं खः । उकिं खाली
प्रकृतियागु जक नक्कल यानां, अनुकरण यानां
साहित्यया उद्देश्य पूरा ज्वी धयागु खं आंशिक सत्य
हे जक खः । नत्र बाखं, प्याखं व उपन्यासे
चरित्रचित्रण इत्यादियागु परख याःसांजीगु,
मयाःसांजीगु—व दृष्टिकोण स्वयाःजक । अथे हे
भाषा-प्रेमजक साहित्य मखु, व ला छगू भावुक-
ताजक । मनूतेत माःगु भाषा मखु, जीवन
खः—विकाशशील, उन्नतिशील व सुखशील । थव
खंयात साहित्यं योग वीगु जरूर स्वयमाः—
गुगुनोप मनूते हृदयया सत्तीम्ह थः परेजू, गुगु
साहित्यं यानाः मनूत सभ्यता व विकाशया
तालज्वी थथ्या—क्वथ्या जुयाच्चनी ।

उकिं साहित्य परख याइपिसं 'इदमित्थं'

जक यानां ज्या पूरा जूगु खनेमज्यू । शी संस्कृत
साहित्ये न्हापांनिसें वोपिं टीकाकारतसें परख
यायगु ज्या बांलाक पूरा यानावोगु खनेमदु ।
थव थथे, व अथे धाःगु धकाः भाषा सम्बन्धी
दोष व गुण हे जक चालेयानाक्यनाबियां पारखीया
(आलोचकया) ज्या गुलितक पूरा ज्वी शङ्का हे दु ।
साहित्यया पारखी धयापि लेखकया सेनाभक्तु मखु,
न शत्रु हे । व ला फुक्क पाठकया जीवनया
छम्ह आवाज खः—बुलन्द आवाज—गुम्हसिनं
लेखकया पट्टी लिनाः अथवा मलिस्से हालाबीफई ।
अथे हे थुकिं ला नुगःयात थ्यू बा, थुकिं ला
मथ्यू बा धायवं पारखीया ज्या सिधइमखु ।
वथें तुं हानं थुगु लेख जा फलानागु उन्नत
साहित्यलिसे दाजेयाय लाइक का धायवं वयात
पारखी धाइमखु । व ला पारखीया छगू काइदा हे
सम्म खः ।

वास्तवे साहित्ये पारखी अर्थात् आलोचकया
ज्या तःधं, महान व उत्तरदायीपूर्ण खः । वयाके
साहित्यया शक्ति व उपादेयताजक परिचालन यायगु
तागत दइगु मखु बरु युगया निर्माता, निर्देशक
व परिचालकनं ज्वीगु शक्ति दु—थव पक्का खः ।

वनेनु

१

हेजक थूपिं-स्यूपिं मानव !
जीवन भिक्कयत न्ह्योन्ह्यो वनेनु;
अध्य याय्, थथ्य याय् मदुपिं ल्वीक्काः
साहस शीसं छुं ब्यूवनेनु ।

२

शिक्षा मदयाः लंपु लोमपिं,
लुपिं हानाः हि शोशो वोपिं,
हीमहि चाचां जुयाच्चवंपित
मानव ! शीसं छुं याःवनेनु ।

३

दुःख सागरे लानाच्चवंपिं,
निसहाय जुयाः ख्वख्वमिख्व धाःपिं
बफुरातेत लिधंसा, तेवा
फुगु-चाःगु नु शीसं ब्यूवनेनु ।

४

कर्तव्य धर्म सीकाः शीसं
मानव शीपिं थौं जूवनेनु,
मानवताया पाठ ब्वनाः शी
मानव महत्त छुं याःवनेनु ।

नांया महत्व

पूर्वकाले तक्षशिलाय बोधिसत्त्व (बुद्धत्व प्राप्त
यायन्होयागु बुद्धयागु जन्म) धयाग्द अत्यन्त

विरुयातम्ह आचार्य जुयावन । वसपोलं न्यासःम्ह
विद्यार्थितं वेदयागु शिक्षा बियाविज्यानाच्चंगु
खः । वसपोलयागु विद्यालये छम्ह 'पापक' नांयाम्ह
शिष्य दुगु जुल । वं थःगु नां अमाङ्गलिक तायाः
मेगु हे छगू बांलागु नां तयगु विचाः यात ।

वं आचार्याके विन्ति यात—“आचार्य !
जिगु नां अमाङ्गलिक जुल । मेगु हे छगू बांलागु
नां तयाविज्याहुँ ।”

आचार्य धयाविज्यात—“तात ! हुँ, देश-
यागु छको पर्यटन यानाः माङ्गलिक नां मालावा ।
छन्त छु नां यई वहे नां तयाबी ।”

वं मंजूर यात । लँ खर्च ज्वनाः पर्यटनया
निर्ति प्याहाँ वल । छगू गोमं मेगु गामे चाह्यु-
हुँ छगू नगरे ध्यन ।

अन छम्ह मनू सिनाच्चंगु जुल । थःथिति-
पिसं मिथं यंकाच्चंगु खनाः वं न्यन—“श्वया
नां छु ?”

“जीवक ।”

“जीवकनं सीयो लो ?”

“जीवकनं सी, अजीवकनं । नां धयागु जा
सःतेत जक तयमाःगु खः । छ जा मूर्खथे च्वं ।”

श्व खँ न्यनाः नांया प्रति भचा उदास
जुयाः व नगरे द्वाहाँ वन । अन छम्ह भ्वाति-
यात वया मालिकं ज्या यानाः ज्याला ह्यमफु-
गुलि लुखाय् तयाः कथि दयाच्चंगु खन ।

(उगु बखते च्यो-भ्वातितेत ज्या छ्याः ज्याला
कयाहःगु मालिकम्हस्यां कायगु चलन दुगु जुया-
च्चन) पापकं श्व खनाः न्यन—“श्वइत छाय्
दायाच्चनागु ?”

“श्वं ज्याला हयाबीमफयाच्चन ।”

१०७०

अनुवादक—श्री सूर्यलाल

“श्व मिसाया नां छु ?”

“धनपाली ।”

“नां धाःसा धनपाली, अयनं ज्यालासम्म
हे नं कैमाय्यानाबीमफु ?”

“धनपालीनं दरिद्र ज्वीफु, अधनपाली-
नं । नां जा परिचयया निर्ति जक माःगु खः ।
छ जा मूर्खथे च्वं ।”

नांया प्रति अझ आपाः उदास जुयाः व
नगरं प्याहाँ वल । लँ द्वनाः उखेंथुखें चाचाः
हिलाच्चंम्ह मनू छम्ह वं नापलात । वं न्यन—

“छ छाय् चाचाः हिलाच्चनागु ?”

“भाजु, लँ द्वंगुलि ।”

“छंगु नां छु ?”

“पन्थक ।”

“पन्थकया नं लँ द्वंगु ला ?”

“पन्थकया नं लँ द्वनेफु, अपन्थकया
नं । नां ला परिचय वाचक शब्द खः । छ
जा मूर्खथे च्वं ।”

नांया प्रति पूर्ण रूपं विरक्त जुयाः व
बोधिसत्त्वयोथाय् वन । बोधिसत्त्वं न्यनाविज्यात—
“तात ! थः योगु नां मालाहयधुनला ?”

“आचार्य ! जीवकनं सिनावं, अजीवक
नं । धनपालीनं दरिद्र जुयाच्चन, अधनपाली
नं । पन्थकनं लँ द्वंकाच्चन, अपन्थकनं ।
नां जा परिचयात्मक शब्द खनी । नांया महत्व
व सिद्धि छुं मदु । महत्व व सिद्धि कर्मे दु ।
जितः मेगु नांया आवश्यकता मदु । गुगु नां
दु वहे उपयुक्त व बांला ।”

अले बोधिसत्त्वं धयाविज्यात—“जीवक
सिनाच्चंगु खनाः, धनपाली दरिद्र जुयाच्चंगु
खनाः, पन्थक लँ द्वंकाः जङ्गले चाचाः हिला-
च्चंगु खनाः पापकं हानं ल्याहाँ वल ।”

कुल धर्म व बौद्ध

नव समाजं यः यः गु बुद्धि-विवेका-
नुसार धर्मयात विभिन्न प्रकारया
नां छुनातल । उकी मध्ये छगू
'कुल धर्म' नं खः । कुल धर्मया
अनुकरण यायगु हे मनुष्य जन्मया

चरम लक्ष्य खः धकाः धायसःपिं शीगु समाजे
कस्ति मदु । तर कुल धर्मया धाक नकाच्चं पि-
निगु दशा दयनीय अवस्थाय् ध्यनाच्चन । कारण
म्हुतुं कुलधर्म धकाः धयाः स्वार्थ सिद्धया लागी
विपरीतगु ज्या यानाजूगुलि अनर्थ जुयाच्चन ।

कुलधर्म छुक्रियात धाःगु ? सुयागु पालं-

निसें चलेजूगु ? श्वया
सन्तोषजनक लिसःबी
फुपिं कुल धर्मया समाजे
कस्ति हे जुई । वास्तवे
थौंकेनेया कुल धर्म
आपालं अन्धविश्वासे
लानाच्चन । गुलिसिनं
देव-देवीया मन्दिरे
प्राणी भोग व मद
मांसादिया प्रशादादि
ग्रहण यायगुनं कुल
धर्मया लक्ष्य धकाः
भाःपा च्वन । आजु-
अबुजुपिनिगु पालंनिसें
चलेजुयावोगु कुल-धर्म

श्वहे खः धकाः नं आपालं जनतां धाई ।

अपशोच ! यदि आजु व अबुजुपिसं
यानातःगु धर्म धकाः उक्रियात खःमखु बिचार
मयासे स्वार्थ वसे वनाः थज्यागु अयोग्य व्यवहार
यायगु जीवनया सार धैगु जूसा बुद्ध-बुद्धादि
महापुरुषतेगु अहिंसादिया सदुपदेश छु यायत ?

जि थःके

श्री विरञ्चीलाल राजभण्डारी
न्हिलेमखु, ख्वयेमखु.
लोमंकेनं मखु—
छन्हु जि सीतिनि ।
भगवान्या व उपदेश
—सेवायात लुमंके जि,
सेवा यायत ध्यान बी,
अले जीवनं यथासक्य
सेवक ज्वी—
श्व दु निश्चित जिके,
जि थःके ।

बौद्ध वा हिन्दु थजु, मुस्लिम वा कृस्तान
थजु, न्हाम्हसिननं कुल माने यायमाल धाःसा
सुयागु पालंनिसें ल्याःख्याना हयगु ? खास
बौद्धजनं भगवान् बुद्धया अवस्थानिसेंया आदर्शयात
कुल धर्म मानेयायमाः, तद्रूप हिन्दू-मुस्लिम
न्हाम्हसिननं छम्ह-छम्ह महापुरुषतेगु सुभादर्श
कयाः कुल धर्म धकाः नां तयोः मानेयानाहःगु
चलन खः सिवाय आजु-अबुं यानावंगु धकाः पशु
वधादि, मद मांसादिया ग्रहणयात मखु ।

अहिंसाया पुजारी बुद्धया उपदेशानुसारं
चलेजुपिन्त बौद्ध धाय्माःगु खः । तर नांजक

बौद्ध ज्या चाहिं कुल
धर्मानुसार यानागु
धकाः हिंसा कर्मद्वारा
मदमांसादिया व्यवहार
यानाजूपिं बौद्धत शी
बौद्ध समाजे यक्को
हे दयाच्चन । भगवान्
बुद्धं जा सर्वप्रथम हे
'अहिंसा परमो धर्म'
धयाबिज्यात । तर
वस्पोलया सन्तान बौद्ध
जुयाः, थपाय्चकं बाँ-
लाःगु सदुपदेशयात
छखे छुयाः स्वार्थ वसे
लानाः कुलधर्म हँ, आजु

अबुजुपिसं यानातःगु ज्या हँ धका. हिंसादि अयो-
ग्यगु ज्या यानां छु थज्यापिन्त बौद्ध धाय् योग्य
जूला ? कुल धर्मया सेवक धाय् योग्य जूला ?
श्व जा केवल भ्रष्ट पन्थया लक्षण खः, बुद्धया
नां मियाः नयाजुयेगु ज्या खः । थज्योपिसं बौद्ध
धायका जुइगु दुने धोगीगु फसिसमान खः ।

न्हाय ध्यानाः सर्गः स्वयंगु ज्या ध्वयात हे धाःसां
अत्युक्ति ज्वीमसु ।

लेखकयानं छुं वर्ष न्हापा तुयूमह दुगु व
तुयूमह हे गणेशोयात भोग बीगु हे कुल धर्मया
लक्ष्य जुयाच्वंगु खः । छुं छगू नखः बल कि
तुयूपि दुगु, हे बिना जा खँ हे मदु, नखःया
शोभा हे मदु । तद्रूप गुलिसिया हाकुपि हे
मालाच्वन । स्वार्थी समाजं ध्वयें ज्यागु कुल
धर्म मेगु छु दु धकाःनं धाई । तर ध्व धर्म
स्यंकल बा भिकल धैगु वास्तानं मदु । ला
छक्काप्प नयाः अय्ला छखोला घुटुक यायगुली
कुल धर्मया सुख स्पष्ट झल्केजुयाच्वन ।

आजुं स्थापना यानातःम्ह गणेशो दु ।
वयात धाःसा तुयूपि दुगु व हे माः धयातल ।
छगू सालं आर्थिक समस्यां मुस्किल जुयाः दुगु
नं काय्मफु, हेनं न्याय्मफु । संखां धाःसा
भीषण रूप कयाहल । ध्व द्योयात भोग
मबिल कि अवश्यं हे विघ्न जुई धयातःगु त्रासं
न्यो मवो । छम्ह साधुयाथाय् बनाः थःगु खँ
न्याकं प्वंका । वं धाल, “हे मचा ! ध्व फुकं
अन्धविश्वास खः । ध्व कुल धर्म समझेजुइ-

मते, ध्व केवल स्वार्थया साम्राज्य खः ।” भचा
मने साहस बल । उगु सालं बिना दुगु-हँय
द्योपूजा जुल । छुं हे विघ्न मजू, उलटा स्वर्च
म्हंचाल । थौतकया द्योपूजा नैवैद्य, पुष्प-धूपं
स्वाहा ।

तसर्थ बौद्ध जनतां बुद्धं बियावंगु
उपदेशानुसार चलेजुइगु हे कुल धर्मया लक्षण
खः । स्वार्थवसं आजु-अबुजुपिन्त दोष बिइगु
ठीक मजू । थये धाय्बले माँ-बौपिसं यानातःगु
ज्या तोताः इपि स्वयानं झीपि सःस्यू ज्वीज्यूला
धैगु प्रश्न जुई । तर हिरण्य कश्यपुया खँ प्रहादं
मन्यनेवहे प्रहादयात जय मजूला ? स्वयं भगवान्
बुद्ध देवं नं जा बौ शुद्धोदन महाराजयात
विविध उपदेश बियावंगु बौद्ध-ग्रन्थे प्रमाण दु ।
तर थये ज्वीवं माँ-बौयासिकं मचाखाचा सः,
माँ-बौया उपदेश न्यने मज्यू धैगु लेखकया खँ
मखु कि मुख्य विवेक शक्ति धैगुलि माँ-बौजक
धकाः पियाच्वनीमखु धयागु आशय खः । माँ-बौया
उपदेश मन्यनेगु मखु, न्यने माः, तर कुशलाकुशल
सीकाजक धैगु विन्ति खः ।

+ + + +

छु याय् !

श्री हेमराज

मानव हृदये दुबिनाच्वंगु

भाव मन्हागु गोत छु याय् !

मान व नांजक थन तय धाःम्ह

विद्या सःम्ह विज्ञ छु याय् !

जगया हाल व चाल म्हसीकाः

ज्ञानी जूम्ह ग्याःम्ह छु याय् !

तोता धैयें हिंसा याय्गु

शान्ति मदैगु सत्य छु याय् !

दीन-हीनया नय-त्वन्य मदुगु

उन्नति सीगु शान्ति छु याय् !

नय-त्वन्य दःसां, हिसि अति दःसां

ब्वै ज्वी मदुम्ह पंछि छु याय् !

दैनिक जूसां, युग-युग स्वासां

सत्य मचवोगु पत्र छु याय् !

प्रेम विश्वया लागी मदुम्ह

व्यक्ति अथवा मित्र छु याय् !

मैकःचा

श्री अशोक

नां

ला वयागु मैजु कुमारी खः । तर
सकस्यानं वयात मैकःचा धाइगु ।

वयात जिं मचानसिं म्हेस्यू ।
वया बौ हे जिमि म्हे । जिमिथाय्

व बराबर वो, जिनं इमिथाय् बराबर वना ।
बुँ मियाछुसँलि आवत-जावत उस्त मन्त । तर
नखः-चखःपत्ति छरू-बारू दुस्वयगु तोतूगुमुखुनि ।
छुं ज्या-खँ परेजुल कि जिमिसं नं लुमंकेगु
मतोतानि । आः ला वया मानं मन्त, बौनं
मन्त । बुढीम्ह अजि, मचोम्ह किजा व थः—
थ्वहे स्वम्हचा मैकःचाया छँया जाहान धाःसां
ज्यू ।

दच्छि दु-मदु वल ज्वी मैकःचा अन
चाकर च्वंच्वंगु । वयागु दैनिक चर्या सुथ न्हापां
दनाः छेँ छखां बै पुइगु; लः काःवनेगु, चिप
सिलेगु, भारा सिलेगु, मचा हेकेगु । ज्या यायां
न्हिच्छि पाय्छि । सुम्क च्वनेलाःगु हे मखु ।
न्हिनेपाखे गबलें-गबलें छुं भचा फुसत दइगु, तर
सपः छगः प्यायलाइमुखुनि सुब्बानी साहेब नन्या-
ययासिकं तस्सकं हालेधुंकीगु । बो फयगु ला
वयानितिं माय्केँ-प्वाकिजाथें हे ज्वी धुंकल
धाःसां ज्यू ।

शुद्ध पोहेला । सकलें कय्कय् कुनाः
स्यूस्यू हालाचवनीगु बखत । फांगाया दुने छग्वारा
चिनाचवनागुलिं ककु त्यान्नुसे चवनावयाः कावल्लिथें
तीजक छ्यं पितहयाः चिकुगुनाप संघर्ष यानाचवना-
बले न्होने छेँः सुब्बानी साहेबं क्वेप्वालं धयाहःगु

सः तायदत—“हे मैकःचा ! खंला आम्कन कःसी
च्वंगु आम्खोरा छगःनं यंकि । थःगु मनं खनाः
छुं हे यायसःगु मखु का ! गय्च्वंक फोहर
ज्वीधुंकल ! न्हिन्हिनं धयाचवनेफुला, दंकिनी !”
घौपलख छुं सः-सी मवो । अले खापा सःनापं
आम्खोरा व धंप सः वल । काचाकाचा दनाः
इयाः चायकाः स्वयां मैकःचा थःगु जंत्यायासिकं
तत्यागु धंप ब्यकुंच्यानाः, जव लाहातं आम्खोरा
ज्वनाः थुरुथुरु खाखां भाताभातां प्याहाँ वन ।
तर द्वाहाँ-प्याहाँ जुक्कोपत्ति मिखा ल्हनाः जिगु
इयाःभाखे छको स्वयगु वयागु नित्य क्रिया आःनं
तोमफ्यू । प्याहाँ वनेन्हो छको स्वया हे वन—
छुं कनेगुथें, छुं न्यनेगुथें भाव मिखाय् पिकयाः ।

च्वाप्पी हानावोगु सुथसिया फ्रय् सिर
वल । जिगु नुगःया हि हे ख्वइथें च्वन ।
छथुं मूहाःम्हथें थुरुथुरु खात । लिफः हे मखसे
काचाकाचां फांगापाले द्वाहाँ वनाः ग्वारास्वारा
चिनाचवना । अले—

“ज्याथा त्वाले चिकीचाखागु, भोरिखाना-
च्वंगु छेँचा—पाछाइ सुकू, तुकं सुकू इयाःया पिने
माःमाः खायातःगु—दुने चिकीचागोगु भखारि
छगः—भखारिया न्होनेसं ग्वाखंपाले चिकीचा-
धिकःपिं घोचात स्वम्ह—घोतेगु जवंखवं सीहेमदय
धुंकूगु छफुति-निफुति हि । ध्याकुंचाय् सुकू
छपाते मैकःचा व च्वापुथें सँ तैसे च्वनेधुंकूम्ह
मैकःचाया अजि फयत्तुनाच्वन । नाप्पं भ्वाथःगु
लासा छपाते गोतुलाः उँ-उँ हालाच्वंम्ह मैकःचाया
किजा । ख्वखना सः पिकयाः मैकःचां अजिम्हे-

सित धाल, 'मफुत बा जि ला इमिथाय् ज्या
यानाचवनेगु । किजा वसाय्मदु, वासः न्यायत
दां भचा व्यु धयां गपाय्सकं का बो व्युगु !
धःगु पाकेज्वीधुंकूगु तलब काय्त हे थपाय्सकं
थाकु ! दसिनसि बो फयाचवनेगु ला छखें तिनि ।
न्हाको याःसां यात धाइगु मखु । छिपिं निम्हेसिगु
धन्धाजक मदुगु जूसा.....काजीयात जि
सिंहगः लः कयावयाबले नापलात । मछा-मछा
धया । थौं थन झाय्धाःगु । भाइचैत वासःनं
न्यनाबी धाःगु.....कुने सु ?"—

इसङ्ग वन । काचाकोचां इयाले वनाः
स्वया । 'लः ल्हायाचवंगु अबेत जाय्धुंकल त्यप
छगः जाःगु मखुनि ! छुजक यानाचवना हिती ?
न्हाको धाःसां मज्यू । अलछिना ! दंकिनि !
वेश्या जुयावनीम्ह ! ज्या यायमास्ते मवोसा
चलेजुयाहुँ—लं तप्यं, ध्वाका धस्वा । छ मन्तं

हुं खाँचो ज्वीमखु । धेबाजक दासा छथेंज्यापि
चाकर-बाकर गुलि वई गुलि !' धकाः सुब्बानी
साहेब सिंह गर्जेज्वीथें गर्जेजुयाचवंगु सः न्हाय्पने
द्वाहाँ वन ।

+ + + +

छम्ह डाकर ववनाः मैकःचायागु छं
वना । किजाम्हेसित फांगां फाय्का तयधुंकल
खनी । ल्याहाँ वयाचवनाबले मैकःचा चिकिचा-
पोगु वसः छपो व्यकुंच्यानाः छेपाखे वयाचवंगु
नापलात । किजाम्हेसिगु हाल-खबर न्यन ।
'स्वयावयधुन । ना श्व दां' धयाः झितका वंगु
न्यापाः नोट बिया । मैकाचां केलेहें मिखा कनाः
जिगु खाः छको स्वत । अले मिखाय् जाय्क
खबि तयाः लाहा फल ।

लाहाते न्यातका वंगु नोट छपाः दु,
कस्सिक म्हुचिनातःगुलि कय्कय् कुनाचवंगु ।

भीके दुने सु आत्मा मदु

अ०—श्री दानमुनि

भन्ते ! स्यूम्ह (ज्ञाता) सुं आत्मा दु
लाकी मदु ?

महाराज ! थुजागु स्यूपिं सु दु ?

जुजु—भन्ते ! गुम्ह जीवं झीके दुने
चवनाः मिखां रूपयात स्वई, न्हाय्पनं शब्द न्यनी
न्हासं गन्ध नतुनी, में सवा काई, शरीरं धियाः
अनुभव याई, हानं मनं धर्म म्हसीकी, गथे कि
झीसं श्व कोठाय् चवनाः गुगु-गुगु इयालं—
पूर्वपाखें, पश्चिमपाखें, उत्तरपाखें, दक्खिनपाखें—
स्वय्मास्तेवो स्वयफु ।

स्थविर—महाराज ! न्यागू लुखा गुगु-
गुगु खः व जि कने, मन तयाः न्यनादिसँ ।

झीपिं कोठाय् चवनाः पूर्व, पश्चिम, उत्तर,

दक्खिन न्हागु इयालं स्वोसां पिनेयागु रूप
खंकेफु; वथें हे झीके दुने च्वंम्ह जीवे मिखा,
न्हाय्पं, न्हाय् इत्यादि फुक इन्द्रियं रूपयात
खंकेगु, शब्दयात तायकेगु, गन्धयात नतुनेगु,
रसयात सवा कायगु, थोगु अथवा धर्मयात
म्हसीकेगु सामर्थ दयमाः ।

जुजु—भन्ते ! थथे जा मखु ले ।

स्थविर—महाराज ! अथे जूसा छि न्हापा
कंगुनाप लिपायागु, हानं लिपा कंगुनाप न्हापा-
यागु मिलेमजुल ।

महाराज ! व इयाः चायकेव झीपिं थन
हे चवनाः खुलागु आकाशं पिनेयागु फुक रूपयात
सफा ज्वीक खंकेफु । वथें हे, छु झीके दुने

च्वंम्ह जीवं मिखा चायकेवं आकाशे च्वंगु फुक्क
रूपयात सफा ज्वीक खंकेफुला ? न्हाय्पं, न्हाय्,
मे हानं शरीर चालावनेवं शब्दयात सफा ज्वीक
न्यनेफुला, गन्धयात नतुनेफुला, रसयात सवा
कायफुला, हानं चीजबीजयात थीफुला ?

जुजु—मफु, भन्ते !

स्थविर—महाराज ! अथे जूसा छि न्हापा
कंगुनाप लिपायागु, लिपा कंगुनाप न्हापायागु
मिलेमजुल ।

महाराज ! यदि 'दिन्न' धयाम्ह मनू थनं
प्याहाँ वनाः लुखाय् दनाच्चंसा छि व खँ
सोला ?

सी, भन्ते !

महाराज ! यदि 'दिन्न' हाकनं दुने वयाः
छिगु न्होने दनाच्चंसा छु छि व खँ मसीला ?

सी, भन्ते !

महाराज ! वथें हे झीके दुने च्वंम्ह
जीवं मेद्वारा पिनेयागु रस सीकी थ्व पाउँगु,
चि सवा वोगु, खायूगु, पालुगु, फाकुगु अथवा
चाकुगु, साःगु धकाः ।

खः, भन्ते ! सीकी ।

व रस दुने (प्याथे) थ्यनेव दुने हे च्वंम्ह
जीवं थ्व पाउँगु, चि सवा वोगु, खायूगु, पालुगु,
फाकुगु, अथवा चाकुगु धकाः अनुभव याइ लाकी
मयाई ?

अँहँ, अनुभव याइमखु. भन्ते !

महाराज ! अथे जूसा छि न्हापा
कंगुनाप लिपायागु, लिपा कंगुनाप न्हापायागु
मिलेमजुल ।

महाराज ! सुं मनुखं सच्छिगः कस्तियागु
धः कायकेछ्याः गाः छगाः जायकेबियाः छम्ह
मेम्ह मनूयात म्हुतु कत्तिक्क चिनाः उकी
क्वफानाबिल धाःसा, छि हे धयादिसँ, व मनूनं
छुकी वयात क्वफाःगु खः व चाकु अथवा चाकु
मजू धकाः सीकेफइला ?

भन्ते ! सीकेफइमखु ।

स्थविर—व छाय् ?

जुजु—छाय्धाःसा कस्ति वयागु म्हुत्वी
वनीमखु ।

महाराज ! अथे जूसा छि न्हापा० ।

भन्ते ! छःपिथेंजाम्ह पण्डितनाप जि
छु वहस यायफइ ! कृपा तयाः खँ गथे खः
कनाबिज्याहुँ ।

अले स्थविरं मिलिन्द जुजुयात अभिधर्मया
अनुसार फुक थ्वीकाबिल ।

महाराज ! मिखा व रूप दयव चक्षु
विज्ञान उत्पन्न ज्वी । व उत्पन्न ज्वीव हे स्पर्श,
वेदना, संज्ञा, चेतना हानं एकाग्रता छगूलिसे छगू
उत्पन्न ज्वी । वथें हे मेगु इन्द्रियनाप नं सीका-
कायमाः । छगू दयवं छगू उत्पन्न ज्वीगु हे
धर्म खः । सुं स्यूम्ह (ज्ञाता आत्मा) मदु ।

भन्ते ! छःपिसं ठीक धयाबिज्यात ।

चिकु वल

चिकु वल, चिकु वल लहा-तुति हीक,
नुगःचु नापं थुरुखु खाय्क;
खंसां, दंसां स्यूस्यू हाहां
च्वन्यमाः पासा थुरुथुरु खाखां ।

कुमारी धनलक्ष्मी (वर्ष १०)

थीलां तोताः प्वेलां थ्यूगु,
गुबले झीसं चिकु-लं त्वेगु ?
धा रे पासा, गुबले वइगु
कय्कय् मकुंस्य फूर्तिं ज्वीगु ?

प्रार्थना

श्री एम० पी० प्रधान

धर्मोदयं गुलित लोक सुधार यायू ।
 ज्ञायागु लेखत स्वयाः रस भिगु कायू ॥
 जूगु श्व जात शिशुयागु निगूगु वर्ष ।
 स्वंगूगु वर्ष क्यन आः मन जूगु हर्ष ॥
 बःचाधिकःम्ह थुगु पत्र खं ल्हाय्मसःनि ।
 गय्थे खं ल्हाय्गु गुकथं थुलिनं मस्यूनि ॥
 ख्वेकै हरे ! गुबलसं मन हे क्वतुंक ।
 न्हीकै अहा ! हिसिदुगू वचनं मद्रुंक ॥
 लेखे दु लेखकपिसं मनयागु भाव ।
 सःस्यूगु युक्ति पिकयाः क्यनगू व हाव ॥
 तस्मात भो जनप्रियाति ! श्व पत्रिकास ।
 तोताः कुचाय्गु भिनकं भिनकी प्रभास ॥

थुगु 'धर्मोदय' लय्-पौ नकतिनि निदं
 फुनाः स्वदं क्यंम्ह बालख धकाः सुनानं मस्यूगु
 मखु । थुजाम्ह बालखं थौंतक या भित्रे लोक-
 जनपित गुलित हित यायधुंकल श्व खं सर्व-
 साधारणपिसं मथूनिगु लक्षण खनेदयाचवन । व
 लक्षण गुजोगु धाःसा गुलिसिनं 'धर्मोदय' दच्छिति
 ब्वनास्वोबले फुदंगु भाव पिकयाहल, गुलिसिनं
 निदं । श्व खं खः कि थनं न्हापा झीगु श्व
 भासं लय्-पौ प्याहाँ मवोनिगु जूया निति
 लेखकपिके तोतला बोली ज्वीफु । तर लेखकपिसं
 थःगु न्ह्यप्पु तिसिसनाः, रस पिकयाः, कलमद्वारा
 विचार प्रकट यानाः लोकजनपित दर्शेयाकल
 धाःसानं ब्वनीपिसं हंकाः ब्वनेमसयाः, कोषयागु
 भाय् मथुयाः अथवा पद्ययागु तरीका मसियाःनं
 श्वीकैमफयाः मचातेगु मलमूत्र हुयाछ्छिपिनं दु ।
 साथसाथे प्रथम सुरुज्ज्वलेंसियागु छगू-छगू प्रति

पवनाहःपिनं गुम्हं-गुम्हं दु । खं गथे धाःसा
 भक्तजनपित भक्तियागु खं हे जक यई, मेगु
 फुकं रद्दी भापी । सामाजिक जनपित समाजयागु
 खं हे रुचिकर ज्वी, मेगु फुकं रद्दी भापी;
 कहानी, कविता ब्वनीपित इपिं हे जक प्यारो
 ज्वी, मेगु फुकं ख्यलेमदुगु धाई । थुगु प्रकारं
 थःथःगु रुचिअनुसारं यो-मयो दइगु जूयानिति
 प्रत्येक जनयात मुकं योगु हे जक दयथाकुई ।
 थःत योगु खं वइबले हर्ष चित्त ज्वी, थःत
 मयोगु खं वइबले दिक्कनं ज्वीफु । तसर्थ श्व
 पत्र गवलें ख्वयकैम्ह, गवलें न्हीकैम्ह बालखसमान
 खः । उजाम्ह मचा जसानं कुमचासे पालन-
 पोषण यानातल धाःसा लिपा ल्याय्म्ह ज्वीबले
 झीत हेरविचार यानाः आनन्दं जीवनयात सुख
 बीम्ह जुयावई । श्वहे लय्-पौजक मखु । झीगु
 मातृभाषां प्रकाश जुक्को सफू छगू-छगू थःथःगु
 छेँ : तयातयगु गुणदायक ज्वीफु । लेखकपिनि व
 ग्रन्थकारपिनि लोक हित ज्वीला धयागु भिगु
 आशिकां हे जक च्वयाः प्रकाश याइगु खः ।
 थूसां-मथूसां च्वनसिं क्वथ्यंक छधाः २ ब्वब्वयंकल
 धाःसा क्रमशः मथूगुनं थुयावई, मसःगुनं सया-
 वई, मस्यूगुनं सियावई । सल, सिल, थुल धायव
 रसनं दयावई, गुणनं खनावई, सुधारनं जुयावई ।
 संसारे उत्पन्न जुक्को पदार्थ, जन्म जुक्को प्राणीपि
 न्हापां छको बांलाई, बल्लई । लिपा विस्तार
 विस्तारं बांमलानावनी, बमलानावनी, जोर्ण जुया-
 वनी । विद्या व ज्ञान धयागु बस्तु उद्योग
 यानावंचवन धाःसा झंझं बांलानावई, झंझं बल्ला-
 नावई, झंझं रसदायक जुयावई । अथेया कारणे

झीसं झोगु मातृभाषां प्याहाँ वयाचवंगु छगूजक ल्यु-पौयात नकाः, त्वंकाः, तीकाः ब्वलंकेगु परम आवश्यक खः ।

न्हि निदां दांया ल्याखं दच्छिया स्वतका दां बियाः ग्राहकजक झीसं धमाधम जुयाबिल धाःसां 'धर्मोदय' अथे हे सहफल स्वेजियावई ।

उखे 'धर्मोदय' ब्वलनीगु, थुखे थः ब्वनेदइगु— निपा लाहातेसं लडू । स्वतका दामं नयनंदइगु, थयनंदइगु ज्या झीसं यायमाल । लिस्वयाचने-मजिल ।

मातृभाषा अमर ज्वीमा ।

× × × ×

चवसापासा

१०७०

श्री ए० जे० लारेन्स

विज्ञान, साहित्य व भाषा

[खे ला थ्व अंग्रेजी भासं अंग्रेजी साहित्यया बारे चवयातःगु खः । तर विज्ञान, साहित्य व भाषाया पारस्परिक सम्बन्ध व व सम्बन्धया उत्तरोत्तर वृद्धि क्यनेगु हे थ्व लेखया मुख्य तात्पर्य जूगुलिं भीगु नकतिनि न्यालंचायकगु भाषा व साहित्यया उन्नतिया निंति अध्ययन यायबजः । थ्वहे हेतुं भीगु भासं अनुवाद यानाः पिकयागु जुल । थ्वया छुं अंशर्थीलायागु अङ्के नं प्याहाँ वयधुंकुगु दु ।—सं०

पटयात विज्ञानया लेखकया उपरे परेजुगु प्रभावया छगू गन्धकमय दृष्टान्त (Vitriolic example) धाःसां ज्यू, तर वैज्ञानिकयात

न्हापां आक्षेप याःम्ह व मखु ।

पीदें न्हापां रायल सोसाइटीया सभासदत (The Fellows of the Royal Society) सर निकोलस गिमक्रेकया सृष्टिकर्ता नाटककार शाडवेलसहित आपालं विद्वान् लेखकते तारा (target) हे जुयाचवंगु जुल । शाडवेलयागु वट्यूसो (The Virtuoso) धयागु अत्यन्त लोकप्रिय नाटके प्रधान पात्र जुयाचवंगु सर निकोलस “किमिया प्रकृतिया बारे न्ह्यपु छुम्हु-इकल.....अनेक प्रकारयापि माकःचात पत्ता लगेयायत नीदँतक अध्ययन यात, मनुष्य जाति-यात श्वीकेगु गबलें हे वास्ता मयाः ।” श्रीमति अफ्रा वेन, स्टील व एडिसन सकसिनं रायल सोसाइटीया सभासदतेत न्हाय् श्वीश्वी न्यायकाः

खिसिस यात । एडिसनं शाडवेलया सृष्टियात उपयोग यानाः सर निकोलस वया विधवा कलाःया कथनानुसार न्यागू माइलतक छम्ह विचित्र रङ्ग-याम्ह लोपाया ल्यूल्यू ब्वांवंगुलिं ज्वर वयाः सित धकाः वयागु काल्पनिक अपुतालि-भों च्वल ।

डिकेन्सया पाले, तक्र नं विज्ञान सभा ख्याः—ठट्टा यायगु छगू योग्य विषयथे जुयाचवंगु जुल । पिक्विक कुबया सुप्रसिद्ध सभापति 'हेस्पस्टीड पुलया मुहानया बारे कल्पना यानाः, चिचीधिकःपि चिकंलापाते बारे छुं निरूपण यानाः' सफू प्वीकल । वहे उपन्यासे चिचीधिकःपि चिकंलापाते बारे मिस्टर पिक्विकयागु विचारया व्याख्या यानाः वयात मिस्टर विकलं थःगु आत्मा मनमोहिनी आराबेलाया पाली तयाबीत क्यबयागु पःखाः गयाचवंबले ल्युनेयागु इयालं मिस्टर पिक्विकयागु बुझुसे चवंगु लालटिन स्वोम्ह वैज्ञानिक महानुभावसमान यानातल । वैज्ञानिक महानुभाव अनुसन्धान यायत काहाँ वयव साम वेल्स क्यबयागु मूलुखाय् वयागु छुं थौंका हाकाबिसेंलितिति वयागु मिखाया न्होने प्याखं

हूगु मि व वयात पूरा १५ मिनेटतक अचेत ज्वीकाव्यूगु धकां उत्पत्ति जूगु बिजुलीया प्रभावं व जः वयाच्वंगु धकाः वं बांलाक निश्चित योयफत; “श्व प्रदर्शनं समस्त वैज्ञानिक संस्थातेत प्रसन्न यानाबिल, अले व सदा कालया निति विज्ञानया ज्योति कहलेजुल ।”

डारविनया मुठभेड़

तथापि वैज्ञानिकत न्हापांसि झनझन न्हे थोकुयावयाच्वंगु जुल । डैवी व फरेडीयात पामरं जक उपहोस यायगु प्रयास याई । इमिसं दैनिक जीवने तस्सकं गारेज्वीक थःगु प्रभाव तयावयाच्वंगु जुल । इमिगु ज्याया मूल्यांकने छुं सन्देह मदु; मनूतेसं श्व फुकभनं खन । इपि सपनाया मखु कि प्रगतिशील सभ्यताया प्रतिनिधि जुयाच्वंपि जुल । वैज्ञानिकतेसं थःपित आक्षेप यानाच्वंपि लेखकतेगु विश्वास हटेयाना; इमिगु आनन्दया जगयात वारावारा संकाः इमिके भयानक प्रतिशोध कायत्यन । विक्टोरिया काल-यात जीवनयात भरिपूर्ण तर निश्चल यानाव्यूगु लाभ (profit making) व वाक्छलया युग खः धकाः च्वयगु निगू महायुद्धया बिचे छगू फैशनथें जूगु असावधान समय जुल । तर १६ शताब्दीया उत्तरार्ध आपालं बुद्धिजीवीते निति वास्तवे भयानक शंका व दुःखदायी पुनर्व्यवस्था-जक खः धकाः विद्वान इतिहासवेत्तां न्हाबलें धयार्थें स्यू । वैज्ञानिकतेगु विकासवादी थियोरीं रुढ़ीवादी धर्म्या आधारस्तम्भयात ध्वानाधिना गोत्वीकाबिल । मैथ्यू आर्नल्डयागु कवितां विश्वास हास जूगु प्रतिबिम्बित याः । टेनिसनया लिपायागु कवितात छगू हे प्रसङ्गे चक्कर नया-च्वंगु दु—भयले हा कयाच्वंगु विश्वासयात व भययात हटेयानाबीगु, तर आशा धयागु हे मदयकाः तोताबीगु विस्तृत वैज्ञानिक ज्ञानया

बिचे दुर्भाग्यवश अलमलेजुयाच्वंम्ह मनूया करुणा ।

लेखकतेत हे जक क्षति जूगु मखु । साहित्यिक समालोचक सर एडमिन्ड गासं प्राकृतिक छनौटया शिक्षां (The doctrine of natural selection) वया प्रख्यात जहाजी पदार्थशास्त्रज्ञ, भ्रान्त कालिवनवादो अबुया मति गथे भ्रष्ट जुल धकाः ‘बो व काय्’ धयागु सफुली वर्णन यानातःगु दु । गासं धाल, “वया ज्ञानं खंको प्रत्येक अन्तःप्रेरणां न्हापां न्हुगु प्रकाशयात सत्कार यायतस्वइगु । याय छु लाइ, शुरूले हे जेनेसिसया (ईसाईतेगु धार्मिक ग्रन्थया प्रथम काण्ड) प्रारम्भिक अध्यायया स्मरणं रोकेयाइगु ।” भयंकरगु न्हुगु थियोरी छुं ज्या ख्यलेमदु धकाः निश्चय याइगु । साथसाथे डार्विन व हुकरया प्रति वया असीम श्रद्धा दुगु जुल, अकिं प्रति-क्रिया स्वरूप प्रचण्ड एकसपेरिमेण्टया क्षेत्रया लागी प्राणीविज्ञान व वनस्पति विज्ञानया सदा भूगर्भ-विद्या लयल । वं थःगु हे थियोरी पिकाल—पृथ्वीया सतह उत्तरोत्तर रूपान्तर जुयाच्वंगु अथवा प्राकृतिक आकृति विस्तारं वृद्धि जुयाच्वंगु मदु, वरु सृष्टिया प्रचण्ड कार्य जूबले हे उत्तिखेरि संसारे वनस्पति निर्माण जूगु खः गुकी जीव न्हापांसि विद्यमान जुयाच्वंगु जुल । च्वापुकाःम्ह छापाखानां श्व थियोरीया अर्थ अति भदा किसिमं व जिमि अबुयात साप हे रोष प्याहाँ वयक थथे लगेयात—भूगर्भशास्त्रीतेत नास्तिकतायागु प्रलोभन क्यनेया निति ईश्वरं फास्सिलयात (fossils) चट्टानया दुने सुचुकातल ।

विकासवादीत त्याइगु ला पक्का हे खः तर इमिगु वाक्यशैलीया देनं यानाः इमिगु विचार झन याकन ग्रहण यानाकाल । डार्विनं साहित्यिक कलाकार सम्झेज्वीगु अधिकारयात अस्वीकार यायफु, एनं शैलीया स्वच्छता व थःगु निर्णययात

प्रस्तुत यायगु शान्त तरीकां वयागु आपालं
लेखयात कलाकार्यया गुण प्रदान याः । स्पष्ट व
अविचल गद्यया निरिति टी० एच० हक्स्ले उलि
हे निपुन जू । स्विफ्ट व मेमेपिसं घृणा यानातःपि
न्हापा-न्हापायापि विज्ञानप्रेमीतेसं भाषायागु तःधंगु
सेवा याःगु दु धकाः थन स्मरण यायगु हे
न्यायसंगत जू । इमिसं विश्वविद्यालयया प्रोफेसर-
तेगु पाण्डित्यपूर्ण आरिस्टोटली शैलीयात परित्योग
यानाः जनता जनार्दनं श्वीगु भासं थःगु ग्रन्थ
चल । रायल सोसाइटीया सर्वप्रथम मन्त्री

विल्किन्स न्हूगु लेखन शैलीया अग्रदूत जुल ।
वयागु वाक्यत चिचीचाहाकः, तीक्ष्ण व बिल्कुल
शुद्ध जू । अंग्रेजी गद्यया मार्ग दर्शकया रूपे
वयागु उपरे अज्ञानं न्याय याःगु मदुनि धयागु
गासया भनाइ दु । दकले न्हापांयापि सभासदत
मध्ये छम्ह टामस स्प्रेटनं खः । १७०२ साले
प्रकाशित जूगु वं च्वोगु रायल सोसाइटीया
इतिहासयात अंग्रेजी भासे दकले बांलागु सफू
धकाः स्विफ्टं नं बयान याःगु दु ।

क्रमशः

अजिया हू

कुमारी प्रमिला

[मिसाते प्वाथे दइबले हे जक चन्द्रमा जुना धकाः म्हनीगु खः । थन भाःतनाप बायाच्चंम्ह मिसाया नं
अथे म्हंगु खं उल्लेख जुयाच्चंगु दु । इखं ला थ्व अस्वाभाविक थें च्वं । तर मिथ्या गर्भ-धारण (Hysterical
pregnancy) ज्वीबले प्वाथेदुम्हेसिकेथें फुकं लक्षण खनेदयावइगु जुयाच्चंगुलिं चन्द्रमा जुना धकाः उगु बख्ते
म्हनीगुनं सम्भावना दु । मिसातेगु खं मिसां हे च्वोगुलिं अथे म्हहेम्ह धकाः निश्चय याःसां जी ला !—सं०]

अजि । बैस गाकं हे वनेधुंकूम्ह । ख्वीर्दिनि
दतज्वी । एसां बह्लाः, सुंक च्वने धयागु
ला सःम्ह हे मखु । प्यत जाःगु, थां स्वकवःचा
दुगु छें : याकःचाया थाहाँ वनानं, क्वाहाँ वनानं
कुतिकुति सनाच्चनीगु स्वय हे मज्यू ! हानं
गज्याम्ह बुद्धि धाय् थ्व ! निह छको अन गल्ली
न्होनेन्हीने च्वंपि मचातेत नितका, स्वतकाया
मरि न्यानाः इनाबियाः, छचाख्यलं मुंकाः थः
इतिइति निहलाचवनी । मस्तनं उकिं 'अजि-अजि'
धकाः पेपे पुनाज्वीगु । अमि अजि धयागु हे
मरि । अथे यानाः धेवा फुकें माःमाःगु याइम्ह
छम्ह तयाः थः याउँक, साक, भिक, तिलेगेक
सुंक च्वनाः नयाच्चने मदु ! हारे चाः थ्व
बुद्धि खनाः !

थौनं आः स्व रे कोथाय् व पुनाच्चंगु !

मुखाच्चे मफुमफु धू मुनेहल । तुफि कताकाः
इयालं वांछ्यत्यंबले लाक्क को छम्ह सुरं ब्वया-
वयाः इयाच्चसं कुंपाय् जुनाः हाल । छाय्, छाय्
को होगु न्यनाच्चन । झस्स छु मत्ती वन थें,
'सुबोल-सुबोल' धयाः इयालं दुबिनाः मुनुमुनु
हाल—“ए, वइगु लाकी छु ! प्याहाँ हे वयधुंकूगु
ला !.....गबले वइ ! वइम्ह जूसा ला
अबले-अबले हे वइ नि !.....उखुनुयागु चिद्धी
स्वयबले ला वइथें.....” कोनं 'वइ, वय-
धुंकल' धकाः नोखंक धाःगुथें वया मत्ती च्वन ।
म्हम्हि थरथर खाकल । वाकुछिनाः हाल, “आः
वल धाःसा ला न्हागु यानानं छुयमखु.....
वने हे नं फइमखुत छु !.....” हय्हय्हुंकुगु
ख्वाः झन कय्कय्कुंक वास्याः निहल । छयं
छको लहुकुलहुकु संकल ।

“वल धा:सा ला न्हापाथें छको मयासें तोतेमुख का जि !” ब्वां वना: सन्नू खन । वया गबले-गबलेयागु कश्मीराया लं पिकाल । फय्फय्थे हालांहालां च्वंसां फित । “तीजक चाहेमचायक कोथाय् द्वाहाँ वया: गजाथाय् ला:वोगु धका: नुग: मल्लिकाचवना लाकी छु धा:बले गय्च्वंक थारा न्हूगु !.....थय् च्वनेधुंकल व खँ म्हिग:तिनिथें च्वं.....श्वहे लं फिनाचवनागु ला ख: नि.....लं आ:तकं दनि, गुलि बलागु लं !.....”

“वयव हे पिरें याय । श्व तुकि मज्जिल इयात्तुसे च्वं, मयल; थौंकेनेयागु छाँतं याउँक कजकताकेवगा:गु दयके धाय ।.....अले अबले व बांलाक चन्द्रमा छपां नुनाछ्या धका: म्हंगुनं धाय.....गुलि भिक म्हंगु ! अबले व द:सा मुले इयात्तुक तया: दुरु त्वंके मदइला !.....” मने खँ ल्हालहां वया योगु पर्सि पिकाल । सिना: कोको-छुना: थ:गु म्ह थ:म्हं खोबले न्हापाथें हे च्वंथें च्वन । न्हापाथें हे सँ छ्यने धका: न्हाय्कन्होने

फयत्तुवल । छयं छगलं भ्वीसे च्वंगु खन । नकतिनि थाहाँ वोगु सास मुइसं तेत्तुतेला: क्वतेलाछुत । मुइसं वइमुखु, वइमुखु धाल ।

“थय् च्वने धुंकल, वइमुखु धयाला ?”

“अँ, वइम्ह जूसा अबले हे वइ नि !

थय् च्वने धुंकल अझ वइ का मुखुला ?..... कि न्हापां तुं हे मा:गु यायमा:गु ख:, नत्र थुलि ज्वीकाचवनेमालीला छं ?”

“तै वइमुखुत, तै वइमुखुत आ:, म्हा:ल एसा जि थ्व छें: च्वने.....पलख हे च्वनेमयल जि ।” वाथाक दन । हानं चिच्चाय्दना: हाल, “ए मैचा, आ:बले मरि न्यायत का:वा छिमिसं; नन्द, छनं वा; ज्ञाननं वा । छिपि फुकसिनं श्व छें इनाका:वा, मरि न्यायत आ:बले..... हि, हि, हि.....”

ब्वां कोथां पिब्वौ वंगु सुकूथुली त:केना: भाराक गोतुल । दनेत स्वत । मदंसे हानं मिखा तीसिनाच्वन ।

× × × ×

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व

श्री कृष्णराज (प्रभा-कन्या मन्दिर)

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

प्रेम वाटिका उन्नत जूसा,
सत्यात्मार्थे झनझन होसा,
थ: व कत:ले भेद मयासें
हेँहेँ धाधां झ:झ: धा:सा

भम्ब:तेसं कस्ति लिका:सां,
श्वेत अप्सरा हे नं वोसां,
इवा: यदि याय्गु सुनानं खोसां
हृदये पवित्र अमृत द:सा

न्हाक्क तस्सकं वाफय् वोसां,
सुपाँय् न्हाक्क हे हाक्कु वोसां,
दिनिदिनि च्या:गु मिप्वा हे क्यंसां
चंचं धाया: मुसुमुसु न्हूसा

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

धुँ-सिंह चा:चा: हिलाव च्वंसां,
क्राल सर्पनं हितुमुतु ह्यूसां
कर्म क्षेत्रया चित्रण यायां
डरभर नुगले रत्ति मत:सा

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

टप्प श्वया पोताय् तयगु धका:
जवं-खवं फुक कंकि चीका:
लिक्क दाजु गथु थ्यंक:वोसां
सहनशक्तिया गाचो ज्वंसा

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

अन्त याय्गु हे निश्चय याना:
दुष्ट जीव सुं न्हलुयावोसां
इवाइवा च्वामुगु कथं सुयासां
म्वा:गु हि बा:बा: वयक्यगु खोसा

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

गनी अवश्य मुखु दिव्य पुष्प श्व ।

मच्छाखाचा

अनुवादक—कमलमान (छास ३)

ठीक हे यात

लल्लिमिनारां छम्ह चीमिम्ह, ज्यापु ।
छन्हु वया फले निभा पाना: बजां त्वनाच्चंबले
बुद्धिरत्न वल । वयाकथं धाल—

“लल्लिमिनारां, थौं छाय् रुवा: ख्यूंका
चवना ?”

ल०—अँ, छु धाय् ! हूँ छंगु न्होने
चवंगु खालिगु जग्गा दु नि, उकी जि लौका
मा पिना ।

बु०—ठीक हे यात: नि । थ:गु छेंया
न्होने उल्लिमलि जग्गा छाय् बाँझो याना-
तयगु ? बाँझो यानातयगु स्वया:ला छमा-निमा
लौका मा दत धाय्व स्वयबले बाँनंला ।

ल०—व लौका मा विस्तार विस्तारं त:-
मा जुयाबल ।

बु०—व ला त:मा हे ज्वी, छाय् त:मा
मज्वी ? अवश्य त:मा ज्वी । छं उकी गुलि
जतन यानाच्चवंगु दु, न्हिंन्हिँ ल: बिल,
सा: तल । अवश्य त:मा ज्वी ।

ल०—दाई, जि हानं उकिया लागी गसि
दयकाबिया, अले उकी छग:-निग: यायां स्वंग:
लौका सल ।

बु०—अवश्य सई । गुगु मायात छं
थुलि बिचा: यानातल उकी फल मसइ धयागू
असंम्भवगु खँ ख: । स्वंग: ला छु हानं मेगुनं
सइतिनि ।

ल०—अले छग: लौका छें: तरकारि
दयकेतबिया, मेगु निग: क्षेत्रपाती मीत ज्वनावना ।

बु०—अवश्य यंके हे मा:, छाय्धा:सा
छगू छ चीमिम्ह, उकिसं छं लौका स्वंगलं
नयाछत धाय्व मीत छग: हे दइमखुत । अथे
यात धायव छं गृहस्थी गथे चळे ज्वी ? उकिं

बाकिगु निग: मी हे मा: ।

ल०—अले जि मी धका: दुवाते फेजक-
तुनाबले म्युनिमिपलिटीयाम्ह सिपाई धाम्ह
छम्ह वया: टैक्समध्ये लौका छग: हकि धाल ।

बुद्धि०—वं ला हकि धाई । धा हे
धाई । व ला जुजुया मनू ! वयात टैक्स कायगु
हुकम दु । वं ला हकि धा हे धाई ।

ल०—दाई जि ला मबिया ।

बु०—धाथें हे ठीक यात । छं उलि-
मलि मेहनत याना: पित, उकीसं वल्लं स्वंग:
लौका सल । छं वयात छग: ब्यूसा छंके छु
बाकी जुल ?

ल०—अले जि मबीगु मती तयव वं जिंके
लौका छग: लाकाकाल ।

बु०—वं ला लाहेलाकी । व ला टैक्स
काइम्ह हे जुल, छं वयात टैक्स मब्युसेलि वं
ला लाका हे काई ।

ल०—अले व लौका लाकाका:बले सातु-
सालागुलि घा: जुया: दाग च्वन । थथे लौका
स्यंगु खना: जि ला साप तं प्याहाँ वल । अले
जि वयात छगू-निगू छा:गु वचन लहाना ।

बु०—ठीक हे यात, छगू छ चीमिम्ह,
उकीसनं वं लौका छग: स्यंकाबिल । छं वयात
छा:गु वचन मन्यंकूसा छु वयागु पाली भोपू
वनेगुला ?

ल०—अले ला वं जित: बो का ब्यूगु ।

बु०—अवश्य बो बी । छगू छं वयात
टैक्स मब्यू निगू छं वयात छा:गु वचन लहात ।
वं ला अवश्य बो बी ।

ल०—बो बीवला जित: रनन्न्त तं
प्याहाँ वल । जिनं खूब बो बिया ।

बु०—धायेँ हे ठीक यात । वं छंत वो
बिसैलि छु छजक सुम्क च्वनेगुला ?

ल०—अले ला वं जिगु गःतां ज्वनाः
निथु-प्यथु दाल, हानं घुस्सीनं नकल ।

बु०—वं ला दाई, अवश्य दाई । छगू
छं वयात टैक्स मळ्यू, निगू हानं छं वोनं
बिल, छु वजक सुम्क च्वनीला ?

ल०—वं ला दायादिया लौका यंकल ।

बु०—वं ला यंकी, यँहेयंकी । छु उलि-
मछि कचकच यानानं मयंकीला ?

ल०—अले जि ला झन तं प्याहाँ वल ।
बाकी दुगु लौका छगःनं धले वांछुयाः नुगः
मछिकाः ल्याहां वया

बु०—वांछुयाः असल हे यात । गुगु
लौकाया लागी दांगादुंगु जुईक ल्वापु जुल,

व लौका तयगु छु ठीक जू ला ?

ल०—हानं छं ल्याहाँ वया, लौका मायात
नं लिनाः मुतुली दुयाछुया ।

बु०—असल हे यात नि, गुगु लौकाया
लागी थुलि हेला जुल, उकियागु मा तयगु ठीकगु
खँ मखु ।

ल०—दाइ, ऐसानं व माया लागी
नुगः मछि ।

बु०—अवश्य नुगः मछिनी । गुगु माया
लागी छं उलिमछि दुःख सिल, वयात पिनाः
बिचाः यानातल, छु छं व मा लिनाछुयबले सुख
ज्वी ला ? ज्वीमखु, दुःख ज्वी । न्ह्यागुसां मोल
आः विदा ज्वो । सदाँर साहेबयाथाय् छको
वनेमानि, नमस्कार ।

थुलि धयाः फूगु वजां वयात बियाः
बुद्धिरत्न ल्याहां वन ।

सम्पादकयात पौ

ज्यानमारा थिति

सम्पादक महोदय,

सादर बन्दे । श्री नेपाले थिति-रीति,
विधि-व्यवहार धाःगु आपालं दु । स्थितिमल्ल
जुजुं थिति दयकावंगु धाई । दयाचक्को थिति
वँहे दयकावंगु ला अथवा वयां न्होपा-लिपा
नं वनेजुगु दु व जि मस्यू । तर थितिनि
शीथाय् यक्को दु । उकीमध्ये बाराय् तयगु
छगूनं खः ।

बाराय् तयगु छुं अंशे वैज्ञानिक विचार-
नाप मिलेजू । छाय् धाःसा, मासिक धर्म ज्वीबले
काम भोग यायमज्यू धकाः काम शास्त्रे च्वया-
तःगु दु । थौं-कनेयापि काम विज्ञानया पण्डितते
नं श्वहे भनाई दु । ज्यू बल्लाम्ह मिसाया मासिक

धर्म न्हेन्हुतक च्वं धायमाः । श्व न्हेन्हुया भित्रे
काम भोग यात धाःसा स्वास्थ्ययात हानि ज्वी-
गुलि न्हेन्हुतक परहेज यायगु हे असल धयातःगु
दु । तर अक्सर यानाः प्यन्हुं रजस्वला ज्यनीगु
जूया निंति शीसं 'थी मस्यो' ज्वीगु धकाः
प्यन्हुतक रजस्वला जूम्ह मिसां सुं मिजंतेत थी
हे नं मखु, यद्यपि उराय् समाजे श्वया उभनं
प्रतिबन्ध मदु । तर काम वासनाया विशेष
अभिरुचि ज्वीगु बखतनं थुबले हे । अकिं,
मिसामचाया जोवनं जायावयाः दकले न्हापां
रजस्वला ज्वीबले अज्ञानवश छुं ज्वी ला धयागु
शंकां रजस्वला ज्वीसाथ न्हेन्हुतक सुं मिजंयागु
रुवाः स्वयमज्यू धयालि बाराय तयगु चलन

पिकयातःगु खः । यदि सुं मिसाया ज्ञान-बुद्धि
दयाः थःत वशे तयफु, स्वास्थयया हिफाजत
यायफु धयागु जूसा बाराय् च्वनेगु कर मखु ।
तर थौं-कने थ्व छगू मयासे मज्यूगु, करगु
थितिये हे तुं ज्वीधुंकल । कर हे जूसांतवि
रीतं ला रजस्वला ज्वीव जक बाराय् तयमाःगु
खः । अथे मजुसे मिसामचा प्यदें अथवा खुदें
जक दुम्ह जूसां मां-बौपिनि योवले तयगु चलन
जुल । छु थ्व शीगु अज्ञानता, बुद्धिहीनता व
मूर्खताया परिचालन मखुला ?

थुलिजक मखु । बाराय् तयवले मिजंतेगु
किपालुसम्म हे नं षंकेमज्यू धकाः चिकीचाकूगु
कोठाय् इयाःप्वाः व क्वेप्वाः हे नं भ्वाथलं पर्काः
फय् व निभाया दर्शन हे मदयकाः दलेजुया-
च्वनेमाः । उकीमाथि ग्वाःग्वाः मिसात कोठा
जायक च्वनाः न्हेन्हुयंकं न्हिच्छि-न्हिच्छि म्हिता-
सनाच्वनीगु । स्वास्थ्य विज्ञानया दृष्टि थ्व साप
हे खराब मखुला ? स्वच्छ वायु सेवन यायमाः
धकाः ततःजाःगु छे दयकाः हररर फय् बोथाय्
च्वनेगु जुलं हे ला स्वास्थ्य ठीक मजू धासेलि
सच्छिम्हेसिगु सासः गोमुंकाः उकुस-मुकुस
धायकाच्वनेवले गथेजक ज्वीगु खः धयां साध्य
मजू । अले बाराय् सित हं । छाय् मसी ?
थ्वयात सीगु मधासे भ्वाःस्वाकं स्याय्गु धाःसां
ज्यू । थुगु किसिमं स्वास्थ्य रक्षाया निति
दयकातःगु थिति थौं स्वास्थ्य भक्ष याइम्ह
जुयाच्वन ।

हानं मिसामचा मांया न्हापांम्ह म्हाय्
जुयाच्वन धाःसा सलंसः दां फुकाः भ्वे नकेमानि ।
मनकल धायव न्हाय् वनी हं ! लोकं धाई-ल्हाई
हं ! का स्वयादिसँ, गज्यागु घलमल बुद्धि धाय्

थुमिगु ! न्हाय् च्वन छुकी !—भोजे । धन्य
परमेश्वर !.....

स्वाल, याक्को योयधुंकल, जुक्को ज्वी
धुंकल, आवंलि होश यायमाल, ज्यानमारा थिति
छासे वाययंकेमाल धकाः खःगु-भिगु खँ लहाःसा
ग्वाय् भुयीवंतुं इपिति सःस्यूपिं सुं मदुथें च्वंक
'बाबु भन्दा छोरा जान्ने, खुकुरी भन्दा कर्द
हान्ने' धकाः गरमे ज्वीगु । आखः व्वनाः
सःस्यूगु खँ हे नं लहायमजीधुंकल । हाहां
हारेचाल । महालां सर्वनाश जुयाच्वन । ध्वां
जुयाच्वंपिं मां-बौपिके ज्ञां वयकाः ज्यानमारा
थितियात गबलेजक छ्याँय्पाकुं-छ्याँय्पाकुं याताः
भचाखुसी यंकेंदइथें ।

छिम्ह,

ज्ञानप्रभा

मनू सामाजिक प्राणीखः । मनूनं दयकूगु
थितिया मानव समाजनाप छुं-न-छुं सम्बन्ध
अवश्य दु । वास्तवे मनुष्य जीवनयात सुखमय
योयया निति हे थिति-रीति इत्यादि दयकीगु ।
तर समाज विकासोन्मुख खः । ज्ञान-बुद्धिया
सिमाना मदु । अर्कि ज्ञान-बुद्धि बढेजुयाः
समाजया गुलि-गुलि विकास जुल उलि-बलि हे
थिति-रीतिनं परिवर्तन जुयावनेमाः । जुयावना-
च्वंगु नं दु । विचारवान् व विवेकशील कहले-
जुयाच्वंपिं मनूतेसं ल्वापु-ख्यापु यानाच्वनेगु घच्चा-
यापुसे च्वंगु खँ मखुला ? भुयू ग्वाय्या अभिमाने
मचाखाचातेत मूर्ख सम्झेज्वीगु ला मां-बौपिनि
भयानक भूल व मूर्खता खः । सावधान !

ज्ञान प्रभाजुं बाराय् तयगुया अर्थ
छ्यानादीगु चित्त बुझेमजूपिं सुं दत धाःसा
प्रतिवाद स्वागत दु ।—सं०

तीर्थ
लाल
नेपाल
नेपाल

सम्पादकीय

थिति-रीति

ख

ला पुलांगुया प्वाथं हे न्हूगु प्याहाँ
वइगु खः । पुलांगु मदुसा न्हूगुनं
दइमखु । तर न्हूगु व पुलांगु
वई मखु । न्हूगु धयागु न्हूगु हे,
पुलांगु धयागु पुलांगु हे । छगू

आकाश सा मेगु पाताल, छगू स्वर्ग सा मेगु नर्क ।
छगू निस्तेज, निष्क्रिय, निर्जीव सा मेगु इवालाइवाला
रस वइगु, मन मुग्ध जुइगु, आनन्द विभोर याइगु
जीवन व जोवनं परिपूर्ण । इतिहास साक्षी दु ।
थिति-रीति प्रमाण दु । पुलांगु मस्यंसे मगाः, न्हूगु
मवसे मगाः । वाद, प्रतिवाद व सम्वादया अलंका-
रिक नां ब्रह्मा, महेश्वर व विष्णुं श्व खँया समर्थन
यानाच्चंगु दु । दश अवतारं छयं लहुकुलहुकु संकाः
हाँमैहाँ यानाच्चंगु दु । परमाणु बम तोताः
राम बाण माः जुम्ह सु मूर्ख जुम्ह ? विजुलीबत्ती
तोताः सिन्तामत च्याकः जुम्ह सु पामर जुम्ह ?

थिति-रीति व विधि-व्यवहार मदुगु
समाज शायद हे गनं दई । मनु सामाजिक
प्राणी खः । समाजयागु सहयोग विना याकःचां
थःगु हे ल्हातुतिया भरे बांलाक जीवन हना-
च्चेनेफइ धयागु मनुया निंति असम्भव हे धाःसां
जि । पक्का वृहस्पति झूठा खः । याकः मिसा
गबेत स्वाइ ? पारस्परिक सहायता व सहयोगे
हे जक छन्नति निर्भर जुयाच्चंगु दु । याकः-
याकः हिलोच्चत्तले मनुवं जङ्गलात्मक अवस्थां
मुक्त जुम्हमफु । थोथो मिलेजुयाः दैनिक कार्य-
क्रमया विधिविधान दयेकुसैलितिनि विस्तार-विस्तारं
छन्नति यानायंकूगु खः । थिति-रीतिं श्वई विधि-
विधानया छगू कचामचा खः ।

तर समाज विकासोन्मुख खः ।

परिवर्तनशील खः । बुद्धिया सिमाना मदु ।
ज्ञानया अन्त मदु । ज्ञान व बुद्धि गुलि-गुलि
बदलुयावनी उलि-उलि हे समाजं विकास जुजुं-
वनी, संसार परिवर्तन जुजुंवनी । अले पुलांगु
थिति-रीति, विधि-व्यवहारे त्रुटि खनेदयाः अथवा
अपूर्ण खनाः इमिगु थासे न्हूगु नियम, न्हूगु
विधान, न्हूगु रीति-थिति, न्हूगु विधि-व्यवहार
दयेकेगु आवश्यक जुयावई । आवश्यकतानुसार
पुलांगु छवे चीकाः न्हूगु ग्रहण यानायंकल धाःसा
शान्तिपूर्वकं समाजया विकास जुयाः मनुष्य
जीवन दिन पर दिन सुखी व समुन्नत जुयावनी ।

थिति-रीति, विधि-व्यवहारया मुख्य अभि-
प्राय समाजया उन्नति यानाः मनुष्य जीवनयात
सुखमय व आनन्दमय जुम्हेकेगु खः । अर्कि
न्हागुं थिति-रीति, विधि-व्यवहारया समाज व
जीवननाप घनिष्ठ सम्बन्ध दयाच्चंगु खनेदई ।
तर परिवर्तनशील समयया चक्रे लानाः गुगुं
काले जीवनयात सुखी व आनन्दमयी यानाच्चंगु
थिति-रीति व विधि-व्यवहार लिपा जीवनयात
बर्बाद व विनाश याइगु बिषाक्त वस्तु व ल्वापु-
ख्यापुया छेँजक जूवनी । गथे, झीगु गुठिगाना ।
मिलेजुये जुयाः पालंपा यो पुज्यानाः अथवा
प्यंथयाः रसरङ्ग भवे नयेगु धकाः गुठि दयेकातल ।
तर थौंकेगु गुठियात ल्वापुया छगू अखाड़ा धाःसां
अत्युक्ति जुम्हमखु । ला छकू, तरकारी निपु,
सलि छगः अथवा थज्यागु हे छुं छगू साधारण
खय् छयं ततज्याक ल्वायेगुया नां हे गुठि धाःसां
जीधुंकल । थथे जुल धकाः आश्चर्य चायेमाःगु
मदु । थौंकेगुयागु कालयात मलोगु गुठी ल्वापु
जु दे जुम्ह ल्वापुजक जुजुं न्हनानं वनीतिनि,

#/

#/

#/ #

#/ #/ वनाच्चंगुं दु । शीगु न्ह्यपुइ मैकीजक मदाल धाःसा देवलोके व स्वर्गलोके च्वंपि यो व पितृ न्हनावन धकाः ननं वाःवइमखु, थुकी भ्याः हे शंका महु । दास प्रथा तनावन, सती प्रथा सिनावन यार दुला ?

#/ #/ गुर्विजक मखु । मेमेगुनं आपालं थिति-रीति, विधि-व्यवहार नेपाले दु । दच्छिया खुगू नखः व खुगू चखः ला गनं हे मवंगु जुल । हानं, इहि यायेगु, बाराय तयेगु, बसुका यायेगु, कय्तापूजा यायेगु, सिकं-बुकं यायेगु इत्यादि-इत्यादि ला ल्याःख्यानां सोध्यगु हे मखु । हानं न्ह्यागु याःमां भ्वे मनसे मगाः । व यां भ्वे, थ्व या भ्वे-भ्वे, भ्वे, भ्वे । भ्वेजक ननं मनू सिनाः प्यन्हु दुखुनु सीथाय् छेँः दिनिदिनि मत च्याकाः सलंसः मनूया दोलंदो खर्च याताः भ्वे नयेगुनं चलन दु । थ्वनं थिति हे हं । थुजागु थिति याताः शीगु समाज व जीवन गुलि बर्वाद जुयाच्चन, धायेमाःगु मखु । थिति-रीति व विधि-व्यवहार चल्यायेया निंति वःचाधिकः जुसेनिसें आखः व्वनाः ज्ञान-बुद्धि दयेकेया पलेसा प्यंगः सां, खुगः सां धेवा कमायेयायेगु कोशिश यायेमालीगु । अले च्यो-बुद्धि व कवः-बुद्धिजक बर्देये जुयाः भि-मभि, खः-मखुया विवेचना यायेमफुगुलि देशया अवनति जुजुवन । थुलिजक मखु । चच्छि लयव कयाः न्हिच्छि नयेत मगाः । खुया|नं, हेका|नं, आत्मसम्मान मिया|नं निगः-प्यंगः आम्दानी यातागुलि मगानाः छेँ-बुँतं स्वाहा-स्वधा याये-मालीगु । थुगु किसिमं पुलांगु थिति-रीति व विधि-व्यवहारं शीगु समाजयात कुमिचां-थेँ दुने-दुनें सीमदयेक सेँ-स्वँ नयाः भ्वाभः व जीर्ण याताहयाच्चंगु दु । भगवान् बुद्धया अनुयायी कहलजुयाच्चंपि उराय्-गभाजुत चय्दँ दुम्ह बुढा ग्वीगुंदं झेले वनेमायेक लखलख दां फुकाः जात-भातया निंति घोराघोर जुँक ल्वायेमाःगुनं

छु थ्वहे ध्वग्गीगु थिति-रीति याताः मखुला ? थौकने नेपाले पुलांगु रुढीवादी समाजया थिति-रीति, विधि-व्यवहार खनाः वाक्क वैगुलि न्ह्यगु थिति, न्ह्यगु विधि दयेकाः समाजयात परिवर्तन यायेगुपाखे मनूतेगु ध्यान वनाच्चंगु खनेदु । देशोन्नति, समाजोन्नति व जीवनोन्नतिया निंति थ्व तःधंगु शुभ लक्षण खः । तर आपालं ध्यान क्रान्तिकारी परिवर्तनपाखे मवंसे ताल्तुल यायेगुपाखे जक वनाच्चंगु दु । भ्वजे क्वाःघासा तःता मतयेगु, ख्वाः स्वोवनेबले तःजिक कु मयंकेगु इत्यादि-इत्यादि नियम आर्थिक संकट निवारण यायेगु विचारया परिचालन खः अवश्य । तर थ्व भौतं पकेंगु हे सम्म खः । थुकि समाज सुधार जुँगु सम्भावना महु । जुँइ हे मखु । समाज सुधार ला अबले हे तिनि जुँइ गबले कि अन्धविश्वासं हा कयाच्चंगु ध्वग्गीपुलां थिति-रीति, विधि-व्यवहारया क्रान्तिकारी परिवर्तन जुयाः बिल्कुल रूपान्तर हे जुँइ ।

संसार परिवर्तनशील खः । नेपा संसारया छकू कुचा खः । परिवर्तनशील संसारया ल्यूल् वनाः संसारया सकल मनुष्य जातिनाप थिति-ख्वाः स्वयाः इपिं सरह सम्मानित जुँगु इच्छा दु धयागु जूसा शीसं नं समाजयात अवश्य परिवर्तन यायेमाः । न्ह्यापा व लिपा परिवर्तन ला मजुसे मगाः । तर मेपिं स्वयाः शी आपालं लिपा लानाच्चंगु दु । लिफ्याय्मफुसां नापजक लाकःवनेत हे नं आपालं परिवर्तन हयेमानि ।

परिवर्तन ला हयेमानिगु हे जुल । आः च्वंच्वन फुकं त्याग व तपस्या याइपिनि भरे । देशोन्नतिया निंति, समाजोन्नतिया निंति, भावी सन्तानया जीवनोन्नतिया निंति त्याग व तपस्या याइपिं शी नेपाले जक कम धकाःला ले ?

सफूया वारे

अग्रश्रावक—च्वोम्ह भिक्षु अमृता-

नन्द, पिकाम्ह X, मू 1-)

लेखकया शब्दे तुं—“जीवनयात थत छुयत माःगु साधनमध्ये महापुरुषपिनि जीवन चरित्रादिया ज्ञान दयकातयगुनं छगू साधन-खः ।” श्वहे व्हेश्यं श्व सफू च्वयाः प्रकाशित यानाबिज्यागु खः । थुकी भगवान् बुद्धया अग्रश्रावकपिं सारिपुत्र व मौद्गल्यायनया जीवन चरित्र दु । संक्षिप्त जूसां अनित्य देहया आधार कयाः यानाथकीगु भिगु ज्या ‘अनित्य शरीर स्वयानं नित्य’ धयागु थुकि बांलाक सीकेफु । दोष क्यनाब्यूम्हेसित कल्याण मित्र भापाः व दोषी व अज्ञानीयात वीर्य बलं वशे कयाः हे जक मनु सम्मानित जू धयागु शिक्षानं श्व सफुलिं प्राप्त जू ।

छपाई बांला । भाय् सरल जू । थाय् यासे अग्रश्रावकपिनि ध तुसम्बन्धी तस्वीरत दु । सफू स्वयवः जू ।

भागवतया किचः—अनुवादक भाजु

फतेबहादुर सिंह, प्रकाशक कविप्रसाद गौतम ।
मू ११२५

नेपाले भागवतया तःधंगु स्थान दु । वरु वेदयागु खँ मनुतेसं मस्यू, शायद सीके-मज्यू, भागवत मब्बपिं अथवा मन्यपिं कम हे दई । तर थुकिया यथार्थ तत्व अनुवादकं मस्यूथें सकसिनंतं मस्यू ला वा स्यू श्व खँ व्वनाच्चंपिसं व न्यनाच्चंपिसं हे जक स्यू । इयाखानाय् बूम्ह साजवा कृष्णं शास्त्रसम्बन्धी ब्रह्मूते ठेक्कायात तोड़ेयानाब्यूगु व अत्याचारी कंशया संहार याःगु ला सकसिनं स्यू ।

श्व धार्मिक सफू खः । तर धर्मनं छगू साहित्य खः । अकिं थुकिं भाय्या चुके किचः जक

खयकूगु मखु निभा हे त्वयकूगु खः धाःसां ज्यू । विश्व साहित्यया आरम्भ कवितां जूथें नेवा साहित्यया आरम्भनं कवितां हे जूगु खनेदु । कारण, वर्तमान नेवा साहित्यया जन्मदातात प्रायः कवि भाजुपि हे खः । श्व सफूया अनुवादक ला शिदेंन्हो हे वर्तमान नेवा साहित्यया प्रथम किरण स्वरूप प्याहाँ वोगु कविता संग्रहया सम्पादकनं जुयादीधुकूम्ह खः ।

हिसाबं ला गद्यया स्वयाः पद्यया भाय् भचा थाहे थाक्वीगु । अय्नं थुकी सरल हे जू धायमाः । छपाई बांला । सफू छाँट वं, चट्ट च्वं ।

जगत वर्णमाला—च्वोम्ह व पिकाम्ह

जगतलाल, मू १३०

थःगु भासं व्वनेमदइगु हे आत्रः सयके ढीला ज्वीगुया छगू तःधंगु कारण खः । नकतिनि शोरः ज्वनाः सुमां छूम्ह मचायात जो आखः नापनापं भाय्नं ह्याउँ ला, वाउँ ला जुयाच्चनीबले ला हन हे का ।

श्री जगतलालजु पुलांम्ह अनुभवी मास्टर जूगुलिं बालख बाच्छातेगु नाडीया विचार वेकःयाके बांलाक दु । श्व सफुली मचातेत व्वनेयइगु किसिमं पाठया सिलिसला मिले-यानातःगुया साथसाथे टिप्पणी आदि नं ज्या खयलेदु । थुकी च्वयातःथें शुरूनिसें स्यनायंकल धाःसा उच्चारण सम्बन्धी झी नेवातेगु अशुद्धि एक दम हे मदयावनी ।

विद्याया श्रीगणेशाय ज्वीगु वर्णमालां हे खः । अकिं थुकी व्याकरणनं शुद्ध हे ज्वीमाः । तर नेवा भाय्या अधिकारपूर्ण संस्थाया पाखें स्वीकृत व्याकरण प्याहाँ मवोतल्ले गुगु शुद्ध, गुगु अशुद्ध धायथाकु । सरसरी नजरं स्वयबले व्यापाःथें यानाः थुकी शुद्ध हे खनेदु ।

समाचार

श्रमणदीक्षा—श्व वंगु सारनाथया
वत्सवे नेपायापि निम्ह अद्दाल बुद्धिलाल व
ध्यानरत्न उपासकपि ऊ० चन्द्रमणि महास्थविरया
उपाध्यायत्वे आर्यमैधारीमे आमणेर जुल अर्थात्
प्रव्रज्या दीक्षा ग्रहण यात । वसपोलपिनि यथा-
क्रम न्हूगु नामकरण थथेः—संवर आमणेर व
सुमन आमणेर ।

बिलाइतयाम्ह अंग्रेज छम्हने मूलगंधकुटि
विहारे ब्रह्मचर्य पंचशील कयाः अनागारिक जुल ।
न्हूगु नां शासनरत्न जुल ।

शोक

पूर्व ४ न० खिकामाछा बजारे च्वम्ह
श्री जोगराज शाक्यया कांछाम्ह काय् हरिलाल
(दयारत्न आमणेर) बरिसाल सुद्रवने १०६६ पोहेलां
आमणेर जुयाबिज्यागु जुल । श्व वंगु कर्ति-
पुनिया सथुखुनु मलेरिया रोग कयाः १६ वर्षया
उमेरे स्वर्गवास जुल ।

वसपोल आखः ब्वनेगु इच्छां थः मां-
बौपिके मन्यंसे छे प्याहाँ वम्हेसित लितब्वनाइयाः
बांलाक सल्ला मिलेयानाः कुशिनगरे विद्याध्ययनया
निर्ति तयाव्यूगु जुल । सुजाता अनागारिकां
अनं यंकाः बरिसाले तोताबिज्यात । अन हे
परलोक जुल ।

परलोक जूगु समाचार न्यतेवं बौम्ह
मुर्छा जुल । 'अनिबावत संखरो' । शोकाकुल
परिवारनाप जिमिगु नं समवेदना दु ।

द्वेगु

१ बंला व कौला निलायां अङ्के सेप्टेम्बर
ला जुयाच्वन । अले कछला व थींलाया अङ्के
अक्टूबर व नवेम्बर जुयाच्वन । अकिं कौलांनिसे
थींलाया अङ्कतक क्रमानुसार अक्टूबर, नवेम्बर
व दिसम्बरया अङ्क धकाः ध्वीकेमाल ।

२ 'धर्मोदय'या पूर्ण संख्या २७, थींला,
अङ्क २, पाना ३२, झो ४—'महाबोधि सोसाइटी'या
थासे 'धर्मोदय सभा' धकाः ध्वीकेमाल ।

शुद्धाशुद्धया ताचा

श्वया लेखक श्री हृदयचन्द्रसिंह प्रधान ।
श्व छगू गजबगु वैज्ञानिक ढंगं च्वयातगु सफूचा
खः । करीब १५ मिनेट हे नेवा भाय्या शब्दे
वइगु ह्रस्व, दीर्घ, विसर्ग व क्रिया तथा कालया
ज्ञान थुकिं दयेफु । मू च्यागः धेवाजक ।

मानदास सुगतदास, असन, कान्तिपुर,
नेपाल ।